



פענוח הערות ומראי-מקומות.

תולדות שיחה ב.

פרשתינו כה, כז. ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש תם ישב אהלים:

ילקוט שמעוני יהושע רמז כג. האדם הגדול בענקים (יהושע יד, טו). אדם זה אדם הראשון. הגדול אלו אברהם יצחק ויעקב שנקראו גדולים. באברהם הוא אומר וה' ברך את אדוני מאד ויגדל. ביצחק כתיב ויגדל האיש וילך הלוח וגדל עד כי גדל מאד. ביעקב כתיב ויגדלו הנערים ועשו היה בכלל אלא שקלקל במעשיו ובזה את הבכורה ונעשה קטן שנאמר הנה קטן נתתיך בגויים:

זהר חלק א קלח עמוד ב. (בראשית כ"ה:כ"ז) ויגדלו הנערים. סטרא דאברהם גרים לון לאתגדלא וזכותיה סייע לון, הוא הנה מסנף לון במצות, דכתיב, (בראשית י"ח:י"ט) פי ידעתי למען אשר יצנה את בניו וגו', לאסגאה יעקב ועשו. (בראשית כ"ה:כ"ז) ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד וגו'. אמר רבי אלעזר, כל סד וסד אתפרש לארתיה, דא לסטרא דמהימנותא ודא לסטרא דעבודה זרה.

ובזה את הבכורה ונעשה קטן שנאמר הנה קטן נתתיך בגויים:

(4) זהר חלק א קלח עמוד ב. (בראשית כ"ה:כ"ז) ויגדלו הנערים. סטרא דאברהם גרים לון לאתגדלא וזכותיה סייע לון, הוא הנה מסנף לון במצות, דכתיב, (בראשית י"ח:י"ט) פי ידעתי למען אשר יצנה את בניו וגו', לאסגאה יעקב ועשו. (בראשית כ"ה:כ"ז) ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד וגו'. אמר רבי אלעזר, כל סד וסד אתפרש לארתיה, דא לסטרא דמהימנותא ודא לסטרא דעבודה זרה.

לקוטי לוי יצחק חלק א עמוד צב. כמו"כ הגדלתו ויגדלו הנערים דוקא סטרא דאברהם גרים לון וזה זיגדלו, מדתו של אברהם שהוא מדת הגדולה חסד. אמנם מה שאמר עוד וזכותי סייע לון, מהו הפרש בין סטרא

(1) פרשתינו כה, כז. ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש תם ישב אהלים:

(2) יהושע יג-טו. ויברכהו יהושע וימן את-הקרון לכלב בן-פנח לנחלה: על-כן היתה-הקרון לכלב בן-פנח הקנזי לנחלה עד היום הנה יעו אשר מלא אחריו יהנה אלתי ישראל: ולשם הקרון לפנים קרנת ארבע האזנים הגדול בענקים הוא והארץ שקטה ממלחמה:

ילקוט שמעוני יהושע רמז כג. האדם הגדול בענקים (יהושע יד, טו). אדם זה אדם הראשון. הגדול אלו אברהם יצחק ויעקב שנקראו גדולים. באברהם הוא אומר וה' ברך את אדוני מאד ויגדל. ביצחק כתיב ויגדל האיש וילך הלוח וגדל עד כי גדל מאד. ביעקב כתיב ויגדלו הנערים ועשו היה בכלל אלא שקלקל במעשיו

ובין זכותא, ולמה בסטרא נקט גרים ובזכותא נקט סייע. גם מה זה שאמר אח"כ הוא מחנך לון כו' מה שייך זה הכא, ומשמע מזה שחינוכו אותם פעל הגדלתו, א"כ יש כאן ג' דברים להגדלתו, א' סטרא דאברהם, ב' זכותי, ג' חינוכו. י"ל כי נער הוא בחי' מוחין דקטנות שהם דינין שמות אלקים, גי' ה"פ דין ש"ך ניצוצין, א"ך ר"ק שהם מיעוטיין, והיינו קטנות, והוא בחי' קו השמאל בכלל גבורות שהם חד קציר, והגדלה הוא בחי' מוחין דגדלות שהם רחמים וחסדים שמות הוי', והוא בחי' קו הימין בכלל, חסדים, שהם חד אריך. זהו שויגדלו הוא מסטרא דאברהם קו הימין, וראשית מה שנאמר והובטח לאברהם הוא ואעשך לגוי גדול, גדול דוקא, ואברהם נקרא האדם הגדול בענקים בילקוט יהושע רמז כ"ג והוא מהמד"ר בראשית פ' מ"ג (ומ"ש ביצחק ג"כ ויגדל האיש כו' וגדל עד כ גדל מאד, הוא מה שהגבורות עולין במל' מלמטה למעלה להגדיל את כתר, שיש בהם ג' מסעות מיסודה לתפארתה ומתפארתה לדעתה ומדעתה לכתרה, כמ"ש בע"ח שער תיקון הנוקבא פ"ו ע"ש, זהו הג' הגדלות האמור ביצחק וכמ"ש במ"א בס"ד מזה. וגם זה הוא ע"י בחי' חכמה חסדים, אהרן שמיסוד אבא שהוא המעלה את הגבורות במל' במש"ש פ"ה. וגם י"ל מה שיצחק נתגדל בהג' הגדלות הוא מסטרא דאברהם ובזכותי והוא מש"ש מקודם עקב אשר שמע אברהם בקולי כו', וכמו שהגדלה דיעקב ויגדלו הנערים האמור בילקוט שם מקודם הוא מסט' דאברהם ובזכותי כאמור כאן, כמו"כ הגדלתו דיצחק הוא ג"כ מסט' דאברהם כו') והוא בחי' מוחין דגדלות שמחכ' מקור קו הימין (כי מוחין דיניקה הוא מבינה בכלל, האם המניקת, ומוחין דגדלות הוא מחכ' בכלל. ומוחין דיניקה הם ג' בכלל, חב"ד, הוא מבינה בחי' ל' דצלם, ומוחין דגדלות הם ד' חו"ב וחו"ג דדעת הוא מחכ' בחי' מ' דצלם, וד"ל). ויש ג' מוחין דגדלות חב"ד, ודעת גופא הוא ב' מוחין עטרא דחסד ועטרא דגבורה. הנה ויגדלו הנערים הוא מה שהיו נערים בחי' מוחין דקטנות, נעשה ויגדלו שנמשך להם מוחין דגדלות, והוא מבחי' אברהם בכלל חכ' מקור קו הימין שממנו נמשכו מוחין דגדלות. ויש בזה ג' בחי' א' סטרא דאברהם גרים לון, הוא מצד מוח דחכ' שהוא בחי' סטרא דאברהם עצמו, לא מצד מעשיו וזכותי. ונקט גרים ולא סייע, כי גרם הוא סיבה דחיקא, תרגום אנכי סבותי אנא גרמית ועיין בערוך ערך גרם ג' ובסופו סו', והיינו מוח דחכי שהוא בחי' רחוק כמ"ש מרחוק ה' נראה לי שקאי על חכ' וכתוב אמרתי אחכמה והיא רחוקה, ותתצב אחותו מרחוק, וכתוב אמור לחכ' אחותי את, ועיין

במאו"א מע' רחוק ובי"נ שם (ור' מאיר דאין דיני דגרמי, כי ר' מאיר ה' חכם וסופר בחי' חכ') וסימנך אבר"ם גי' גר"ם, אברה"ם גרמ"ה. זכותי דאברהם, זכות הוא בחי' גבורה, כי היכל הזכות הוא גבורה, כי זכות הוא כפי מעשיו והוא מצד מדת הדין לא על צד החסד (ואמנם ענין זכות הוא לטובה ולא לרעה ח"ו היפך דחובה, הוא כי בינה היא רחמים ורק בסופה מתערין מינה דינין) והוא מצד בינה מקור הגבורות, ובלשכת הגזית שהוא היכל הזכות דגבורה יושבין סנהדרין גדולה שהם בחי' בינה כידוע. הנה זכותי דאברהם הוא בחי' מוח בינה וחכ', שבערך מוח חכמה אברהם עצמו הוא בחי' גבורות, והיינו זכותי דאברהם הוא זכות העקידה (שהוא הגדול בכל הנסיונות שנתנסה וכמ"ש קח נא לשון בקשה שלא יאמרו הראשונות אין בהם ממש, כדרז"ל) שבעקידה לבש אברהם מדת הגבורה דיצחק, וכתוב בהעקידה עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה כו' ירא אלקים הוא בחי' גבורה, והיינו מוח בינה מקור הגבורות. ובזכות נקט הלשון סייע לא גרים, כי בינה אינה מרחוק כמו חכ' שהיא סיבה, ומבינה נמשך סיוע, סיוע הוא התרגום דעזר, ועזר הוא בחי' נוקבא, ובינה היא נוקבא, והיינו סטרא דאברהם גרים לאתגדלא במוח דחכ' דגדלות וזכותי דאברהם סייע שיתגדלו במוח בינה. ומה שסטרא גרים לאתגדלא נלמד מתיבת ויגדלו, שגדולה הוא חסדים והוא מוח חכמה, ומה שזכותי סייע נלמד מב' התיבות ויגדלו הנערי"ם גי' זכות"א. ומוח חכ' נלמד מויגדלו בלבד, כי הוא רק בחי' חסדים, ואין כאן בחי' נער שהוא דינים, ומוח בינה נלמד מב' התיבות יחד כי בינה בעצמה היא רחמים ומינה דינין מתערין. זהו ויגדלו חסדים ורחמים, הנערים דינים. וכן זכותי דאברהם. אברהם עצמו הוא רחמים, וזכותי מה שלבש מדת הגבורה הוא בחי' דינים וגם עצם ענין זכות הוא בחי' חסד ודין כנ"ל. אח"כ נקט הוא הוה מחנך לון במצות, הנה זה יותר פעולה מן סיוע, כמובן, והוא מן בחי' מוח הדעת שדעת הוא המשפיע והחיות להששה מדות שהם בחי' בנים חג"ת ובני בנים נה"י, ובני נמשך מדעת כמ"ש בל"ת להאריז"ל פ' תולדות, הנה מובן שכמו"כ החינוך להם נמשך מדעת.

5) פרשתינו כה, כב. וַיִּתְּרָצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם-לֹן לְמָה זֶה אֲנֹכִי וַתִּלְדֵּךְ לְדָרֶשׁ אֶת-יְהוָה:

6) בראשית רבה פרק סג, ו. וַיִּתְּרָצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ (בראשית כה, כב), רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר זֶה רַץ לְהַרְגֵּךְ אֶת זֶה וְזֶה רַץ לְהַרְגֵּךְ אֶת זֶה. רִישׁ לְקִישׁ אָמַר

זֶה מַתִּיר צוּוּיּוֹ שֶׁל זֶה וְזֶה מַתִּיר צוּוּיּוֹ שֶׁל זֶה. רַבִּי בְּרַקְהָה בָּשֵׁם רַבִּי לְנִי שֶׁלֹּא תֹאמַר מְשִׁיבָא מְמַעֵי אִמּוֹ גְּנֻדָּג לּוֹ, אֶלָּא עַד שֶׁהוּא בְּמַעֵי אִמּוֹ זָרְתָה מִתּוֹסָה לְקַבְלִיהָ, הִדָּא הוּא דְקִתְיֵב (תהלים נח, ד): זָרוּ רְשָׁעִים מִרְחֹם. וַיִּתְרַצְצוּ הַבְּנִים בְּקַרְבָּהּ, בְּשָׁעָה שֶׁהִיָּתָה עוֹמֶדֶת עַל פְּתֵי כְּנֶסֶת וּבְתֵי מִדְרָשׁוֹת יַעֲקֹב מִפְּרֶסֶס לְצֹאתָ, הִדָּא הוּא דְקִתְיֵב (ירמיה א, ה): בְּטָרְסָא אֶצְרָךְ בְּבִטּוֹן יְדַעְתִּידָ, וּבְשָׁעָה שֶׁהִיָּתָה עוֹבְרָתָ עַל פְּתֵי עֲבוֹדַת פּוֹכְבִים עֲשׂוּ רִץ וּמִפְּרֶסֶס לְצֹאתָ, הִדָּא הוּא דְקִתְיֵב: זָרוּ רְשָׁעִים מִרְחֹם. וַתֹּאמֶר אִם פֶּן לְמָה זֶה אֲנֹכִי, רַבִּי יִצְחָק אָמַר מְלַמֵּד שֶׁהִיָּתָה אִמְנֵנוּ רַבְּקָה מִסְתַּרְתָּ עַל פְּתִיחֵיהֶן שֶׁל נְשִׁים וְאוֹמְרָתָ לְהֵן הִגִּיעַ לְכֶם הַצֶּעֶר הַזֶּה בְּיַמְכֶם, אִם כִּף הוּא צִעְרוֹ שֶׁל בְּנִים וְהִלְוִי לֹא עֲבַרְתִּי. רַבִּי הוֹנָא אָמַר אִם כִּף אֲנִי עֲתִיד לְהַעֲמִיד שְׁנַיִם עֲשָׂר שְׁבָטִים הִלְוִי לֹא עֲבַרְתִּי מִנְּנִן זֶה. תַּנִּי בָּשֵׁם רַבִּי נְחֻמֵּיהָ רֵאוּיָה הִיָּתָה רַבְּקָה שִׁיעַמְדוּ מִמֶּנָּה שְׁנַיִם עֲשָׂר שְׁבָטִים, הִדָּא הוּא דְקִתְיֵב (בראשית כה, כג): וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנָךְ, דָּא תְרִין, (בראשית כה, כג): וּשְׁנֵי לְאֻמִּים, הָא אַרְבָּעָה, (בראשית כה, כג): וּלְאֵם מְלֵאָם יֶאֱמָרְךָ, הָא אֶשְׂתָּא, (בראשית כה, כג): וְרַב יַעֲבֹד צִעִיר, הָא תְּמַנְיָא, (בראשית כה, כד): וַיִּמְלֵאוּ יָמֶיהָ לְלֵדָתָהּ, הָא עֲשָׂרָה, (בראשית כה, כה): וַיֵּצֵא הָרֵאשׁוֹן אֶדְמוֹנִי, הָא חַד עֲשָׂר, (בראשית כה, כו): וְאַחֲרָי כֵן יֵצֵא אַחִיו, הָא תְרִין עֲשָׂר. וְאִית דְּמִיתִין לָהּ מִן הַדִּין קָרָא, (בראשית כה, כב): וַתֹּאמֶר אִם פֶּן לְמָה זֶה אֲנֹכִי, ז' שְׁבָעָה, ה' תְּמַשָּׁה, הָא תְרִין עֲשָׂר, מִנְּנִן זֶה. (בראשית כה, כב): וַתִּלְךְ לְדָרֵשׁ אֶת ה', וְכִי פְתִי כְּנֶסֶת וּבְתֵי מִדְרָשׁוֹת הָיוּ בְּאוֹתָן הַיָּמִים, וְהִלְוִי לֹא הִלְכָה אֶלָּא לְמִדְרָשׁ שֶׁל שֵׁם וְעָבַר, אֶלָּא לְלִמְדָה שֶׁכָּל מִי שֶׁהוּא מְקַבֵּיל פְּנֵי זָקֵן מְקַבֵּיל פְּנֵי שְׂכִינָה.

רש"י ד"ה ויתרוצצו. ע"פ המקרא הנה אומר דרשני, שפסותם מה היא רציצה זו וכתב אם פן למה זה אנכי? רבותינו דרשוהו לשון ריצה; כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרס לציאת, עוברת על פתח עבודת אלילים, עשו מפרס לציאת. דבר אחר מתרוצצים זה עם זה ומריבים בנחלת שני עולמות.

(7) זהר שם. וכן הנה במעוי דרבקה, דתמן כל חד אזיל לסטריה. דכד איהא אשתדלת בעובדין דכשרן או עברת סמיה לאתר טב למעבד פקודי דאורייתא, הנה יעקב חדי ונחיק לנפקא, וכד הנות אזלא סמיה לאתר עבודה זרה, ההוא רשע בטש לנפקא, ואוקמוה. ובגין כך, פד אתבריאו ונפקו לעלמא, כל חד אתפרש ואזיל ואתמשד בדיקתיה דאתחזי ליה, ועל דא, (בראשית כ"ה: כ"ז) ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד וגו'.

(8) גדה ל עמוד ב. דרש רבי שמלאי למה הולד דומה במעי אמו לפנקס שמקופל ומונה ידיו על שתי צדעיו שתי אציליו על ב' ארכובותיו וב' עקביו על ב' עגבותיו וראשו מונח לו בין ברכיו ופיו סתום וטבורו פתוח ואוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה ואינו מוציא רעי שמא יהרוג את אמו וכיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח שאלמלא כן אינו יכול לחיות אפילו שעה אחת ונר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו שנאמר (איוב כט, ג) בהלו נרו עלי ראשי לאורו אלך חשך ואל תתמה שהרי אדם ישן כאן ורואה חלום באספמיה ואין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותן הימים שנאמר (איוב כט, ב) מי יתנני כירחי קדם כימי אלוה ישמרני ואיזהו ימים שיש בהם ירחים ואין בהם שנים הוי אומר אלו ירחי לידה ומלמדין אותו כל התורה כולה שנאמר (משלי ד ד) ויורני ויאמר לי יתמד דברי לבך שמור מצותי וחייה ואומר (איוב כט, ד) בסוד אלוה עלי אהלי.... וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה שנאמר (בראשית ד, ז) לפתח חטאת רובץ.

(9) נצבים ל, טו. ראה נתתי לפניך היום את הקהלים ואת הטוב ואת הרעות ואת הקרע:

(10) שמונה פרקים להרמב"ם רפ"ח. אי אפשר שיוולד האדם מתחלת ענינו בטבע בעל מעלה ולא בעל חסרון, כמו שאי אפשר שיוולד האדם בטבע בעל מלאכה מן המלאכות, אבל אפשר שיוולד בטבע מוכן למעלה או לחסרון בהיות פעולותיה יותר קלות עליו מפעולות זולתה, והמשל בו כשיהיה אדם מזוג נוטה אל היובש ויהיה עצם מוחו זך הלחות (בו) מעט שזה יקל עליו לגרום ולזכור ולהבין הענינים יותר מאיש בעל לחה לבנה רב הלחות במוח, אבל אם יונח האיש ההוא המוכן במזוגו אל זאת המעלה מבילתי למוד כלל, ולא יעורר כחו ישאר סכל בלא ספק, וכן כשילמדו ויבינו זה העב הטבע רב הלחה ידע ויבין אבל בקושי, ועל זה המין בעצמו ימצא איש שמזג לבו יותר חם ממה שצריך מעט, ויהיה גבור ר"ל מוכן לגבורה אם ילמדוהו הגבורה יהיה גבור במהרה, ואחר מזג לבו יותר קר ממה שצריך והוא מוכן לצד המורד והפחד, וכשילמדוהו וירגילוהו יקבלם מהרה, ואם יכוין בו הגבורה לא ישוב גבור רק בקושי גדול, אבל ישוב כשירגילוהו בלא ספק:

(11) אור התורה שה"ש עמוד עג. והנה בזה יובן משארז"ל התינוק כשהוא קטן במעי אמו מלמדין אותו

כל התורה כולה, ואח"כ כשיוצא לאויר העולם בא מלאך וסטרן ומשכח אותו כל התורה שלמד במעי אמו, ולכאורה צ"ל מפני מה צריך ללמדו בתחלה ולשכחו אח"כ לא ילמדו אותו ולא ישכחו אח"כ, אמנם הענין הוא בהיות מבואר לעיל שהתורה נק' עוז ותושי' שנותנת כח לנה"א ומתשת כח הנה"ב הרי צריך ליתן כח להתינוק שבצאתו לאויר העולם ילמוד תורה, לכן זהו"ע שמלמדין אותו כל התורה ועי"ז אח"כ כשיוצא לאויר העולם רוצה ג"כ בלימוד התורה כו.

עיון יעקב לע"י נדה שם. דלכך למד במעי אמו כדי כשיגיע אח"כ בתורה ויהא נח וקל על ידי סייעתא דשמיא לכווין דית על מכונה כמו שלמד בתחלה.

עין יוסף לע"י נדה שם. ולכאורה מה התועלת בלימוד כיון שמשכחין אותו. אך יבואר ע"פ מה שכתב האלשיך על מה שאנו אומרים ותן חלקנו בתורתך לפי שכל הנשמות עמדו על הר סיני וקבלו כל אחד חלקו בתורה... לכך מלמדין אותו את חלקו במעי אמו. וזה נקרא כל התורה ר"ל כל חלקי תורתו ובצאתו לאויר העולם ישכח. ואח"ב ע"י יגיעותיו יכול למצוא אבידתו. שמה שראה ושמע, שם יעשה רושם בקרב אדם בכח אע"פ שאינו בפועל.

לקוטי תורה שלח מז עמוד א. אך הארת התורה שהאיר הארה גדולה ועצומה בנשמתו בטרם. שנתלבשה לגמרי בגוף החומר היא הנותנת כח ועוז שמאיר בה אור התורה אחר שנתלבשה בגוף החומר היא הנותנת כח ועוז שמאיר בה אור התורה אחר שנתלבשה בגוף החומרי שתוכל להפכו מחשוכא לנהורא כו' ע"י הארת אור האהבה ויראה המאירים מהתורה כי הרשימו נשאר מהארה הנ"ל שיאיר לו אור האהוי"ר מתוך הרשימו שנשאר אחר השכחה.

אור התורה ראה עמוד תרלח. שארז"ל גבי עובר בבטן אמו נר דלוק על ראשו ומלמדין אותו כל התורה כולה נר דלוק הוא בחינת יו"ד שבשם הוי' ומלמדין אותו כל התורה כולה הוא בחינת ה' אחרונה שבשם לומר לך שכל הענין מבחיני אלו שבשם הוי' מיו"ד עד ה' אחרונה מלמדין אותו כדי להיות לו אחר לידתו בצאתו לאויר העולם יותר בנקל תפיסת וקליטת הבחי' האלו היינו במוחו ולבו לצאת ממהעלם אל הגילוי.

לקוטי שיחות חלק ה עמוד 13. לערנט מען מיט אים פריער"יכל התורה כולה", ווארום ווען דער גאנצער לימוד התורה וואלט זיך ביי אים אנגעהויבן נאר פון זיין אייגענעם לימוד, איז זייענדיק א נברא (ובפרט נאך אז די נשמה איז מלוכש אין א גוף און א נפש הבהמית) וואלט ער גענומען תורה אויך בלויז ווי א נברא, ווי זי איז בהגבלה אין גדר הבריאה, ד.ה. אזא דרגא אין תורה וואס איז שייך אויך צו "אומות העולם"

(12) ילקוט שימעוני לפסוק כב. ויתרוצו הבנים בקרבה שהיו חולקין בשביל העולם הזה והעולם הבא באותה שעה רצה סמאל להרוג יעקב במעי אמו אלא שעמד מיכאל כנגדו באותה שעה עמד מיכאל ורצה לשרוף לסמאל עד שהושיב הקב"ה בתי דינים ביניהן. ויאמר ה' לה על ידי שם בן נח (ככתוב בפסוק ותכחש שרה):

רש"י שם. ראה הערה 6.

(13) של"ה רפ"ט עמוד א. ויתרוצו הבנים וגו' פרש"י שהיו מריבין בנחלת שני עולמות ולכאורי קשה וכי עשו ביקש עה"ב אבל דע שהרשעים הקדמוני' אע"פ שהיו רשעים היו חכמים להרע וכל מגמתם היה לעקור את ישראל ממקום קדושתם ואז יכנסו המה פנימה קודש ואז לא יהיה קליפ' רק יהיו בהיכל המלך ופסוק מלא הוא אשר אמרו נרשה את באות יעקב והאריך בזה בספר מנות הלוי בהקדמה שלו נמצא המריבה שלהם הוא ג"כ על עה"ב. ויעקב עיקרו עה"ב וביקש ג"כ עה"ז דמי סגי לצדיקי דזכו לשתי שלחנות אבל כוונתם לצורך גבוה כדי שיהיו מוכנים לעבודת הש"י בלא טרדה.

(14) צנחומא תרומה ט. בנהג שפועלם, אדם שיש לו שני בנים, אָחָד בְּכוֹר וְאָחָד פְּשוּט, מִי נוֹטֵל שְׁנֵי חֲלָקִים, הַבְּכוֹר. וְעָשׂוּ יֵצָא תְּחִלָּה, שְׁנֵי אָמְרֵי: וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אֶדְמוֹנִי (בראשית כה, כה). הוּא הָיָה רִאשׁוֹן לְטַל שְׁנֵי חֲלָקִים, וְלֹא עָשִׂיתִי כֵן, אֶלָּא יַעֲקֹב נָטַל שְׁנֵי חֲלָקִים וְעָשׂוּ חֶלֶק אָחָד, שְׁנֵי יַעֲקֹב אוֹכְלִים בְּעוֹלָם הַזֶּה וְנוֹחַל לְעוֹלָם הַבָּא. וְכֵן עָשׂוּ אָמַר לְיַעֲקֹב: נִסְעָה וְנִלְכָה וְנִלְכָה לְנִגְדָךְ (בראשית לג, יב). אָמַר לוֹ עָשׂוּ: נְהַלֵּךְ שְׁנֵינוּ בְּיַחַד. אָמַר לוֹ יַעֲקֹב: טַל עוֹלָמָךְ וְעֵבֶר, שְׁנֵי אָמְרֵי: יַעֲבֹר נָא אֲדֹנָי לְפָנַי עֲבָדוֹ, עַד אֲשֶׁר אָבֹא אֶל אֲדֹנָי שְׁעֵירָה (בראשית לג, יד).

תנחומא באבער שם ז. ועשית יריעות עזים וגו' (שמות כו ז). זש"ה אהבתי אתכם אמר ה' (מלאכי א ב), הפסוק הזה מי אמרו, מלאכי [אמרו], אימתי בשעה שהיה מוכיח

את ישראל, אמר להן מלאכי, היקבע אדם אלהים (שם ג ח), השיבו אותו במה קבענוך (שם), אמרו רבותינו דורו של מלאכי היה מוכיחן והן משיבין אותו, אמר להן היקבע אדם אלהים, אמר ר' לוי לשון ערבי הוא, ערבי בא להשיח עם חבירו יאמר לו האת גוזלינו האת קובעינו, היקבע אדם אלהים, ואמר ואמרתם במה קבענוך המעשר והתרומה (שם) שאין מוציאין אותו כראוי, חזר ואמר להן הלא אח עשו ליעקב (שם א ב), ואתם אומרים במה אהבתנו (שם), בנוהג שבעולם מי שיש לו בנים אחד בכור ואחד קטן מי נוטל הרבה הבכור, עשו יצא תחילה, שנאמר ויצא הראשון אדמוני (בראשית כה כה), הוא היה ראוי ליטול שני חלקים, ולא עשיתי כך, אלא יעקב נטל שני חלקים, העולם הזה והעולם הבא, כך עשו אמר ליעקב נסעה ונלכה וגו' (בראשית לג יב), נהלך שנינו בעולם, אמר לו יעקב טול עולמך ועבור, שנאמר יעבור נא אדוני לפני עבדו וגו' עד אשר אבוא אל אדוני שעירה (שם שם יד). אמר ר' יעקב חזרתי על כל המקרא אם הלך יעקב שעירה אם לא הלך, ולא מצאתי, ואימתי הוא הולך לעתיד לבא, שנאמר ועלו מושיעים בהר ציון וגו' (עובדיה א כא), לפיכך ואוהב את יעקב, יעקב שותף עם עשו בעולם הזה, (אני) [אבל עשו אינו] שותף עם יעקב לעולם הבא, אמר שלמה יהי לך לבדך ואין לזרים אתך (משלי ה יז).

15 בראשית רבה פרק מז, ו. ויכל לדבר אתו (בראשית יז כב), תני הנפטר מתברר בין גדול בין קטן צריך לטל ממנו רשות, ממי את למד, מאברהם, פעם אחת הנה אברהם מדבר עם הקדוש ברוך הוא באו מלאכי השפת לדבר עמו, אמר להן נפטר מן השכינה שהיא גדולה מקם תחלה, אחר כך אני מדבר עמכם, פנין שדבר עם הקדוש ברוך הוא כל צרכו, אמר לפניו רבון העולמים צריך אני לדבר, אמר לו הפטר בשלום, הדין הוא דקתיב (בראשית יז כב): ויעל אלהים מעל אברהם. אמר ריש לקיש האבות הן הן המרפכה, ונאמר: ויעל אלהים מעל אברהם, (בראשית לה, יג): ויעל מעליו אלהים, (בראשית כח, יג): והנה ה' נצב עליו.

שם פרק פב, ו. ויעל מעליו אלהים (בראשית לה, יג), אמר ריש לקיש האבות הן הן המרפכה, ונאמר (בראשית יז כב): ויעל אלהים מעל אברהם, ויעל מעליו אלהים, (בראשית כח, יג): והנה ה' נצב עליו, (בראשית לה, יד): ונצב יעקב מצבה וגו' ונסף עליה נסף, יצק עליה שמן כמלוא פי הפך.

16 תניא פרק כג. וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: "האבות הן הן המרפכה", שכל אברהם פולם היו קדושים ומוקדלים מעניני עולם הזה, ולא נעשו מרפכה, רק לרצון העליון לבדו כל ימיהם:

17 לקוטי שיחות חלק טו עמוד 194. סיי ישמעאל און סיי עשו, זייענדיק תולדות" פון אברהם ויצחק, איז (אע"פ אז יצאו ונפרדו מהם כנ"ל, איז) אין זיי פארבליבן כח האב" ³⁵ (ובפרט אז צדיקים דומין לבוראן", איז דא א קדושה (נצחית) אפילו במעשה ידיהם, ועל אחת כמה וכמה אין זייערע תולדות"):

³⁵ ראה זה"ב פז, א (לענין ישמעאל): ברי' דאברהם הוה ברי' דקדישא הוה, ובתו"ח פרשתינו (ג, ד): ישמעאל ה' בנו יוצא חלציו ממש...ודאי ששרש ישמעאל משורש אור פניני דחסד דאברהם.... שגם שיצא למטה.... ודאי שגם בחי' פסולת... דישמאל יש לה שורש... באור החסד אלוקי דאברהם כו' עיי"ש באורך.

18 פרשתינו כז, טו. ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדל התמדת אשר אתה בבית ותלבש את יעקב בנה הקטן:

רש"י ד"ה החמדת. הנקיות, פתרגומו דכתיב, ד"א שחמד אותן מן נמרוד:

בראשית רבה פרק סה, טז. ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדל התמדת (בראשית כז, טו), מה שחמד מנמרוד ונהרגו ונטלן, הדין הוא דקתיב (משלי יב, יב): חמד רשע מצוד רעים.

פרד"א פרק כד. רבי אומר עשו אחיו של יעקב ראה את הכתונת שעשה הקדוש ברוך הוא לאדם וחוה על נמרוד וחמד אותם בלבו והרגו ולקח אותה ממנו. ומנין שהיו חמודות בעניו, שנאמר (בראשית כז טו) ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודות, וכשלבש אותם נעשה גם הוא גבור שנאמר ויהי עשו איש יודע ציד וכשבא יעקב מאת פני יצחק אביו אמר אין עשו הרשע ראוי ללבוש את הכתנת (הללו) [הלזה] וחפר וטמנם שם שנאמר (איוב יח י) טמון בארץ סבלו.

תיב"ע פרשתינו כה, כז. ורביאוי טליא ונהנה עשו גבר נחשירכו למצוד עופון וחינון גבר נפיק חקל קטיל נפשיין דהוא קטל ית נמרוד וית חנוך בריה ויעקב גבר שלים בעובדוי ומשמש בבית מדרשא דעבר תבע אולפון מן קדם יי.

19) פסחים נו עמוד א. דָאָמַר רבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ: "וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בְּנָיו וַיֹּאמֶר הֲאֶסְפוּ וְאֶגִּידָה לָכֶם". בִּיקוּשׁ יַעֲקֹב לְגִלוֹת לְבָנָיו קִץ הַיָּמִין, וְנִסְפְּלָקָה מִמֶּנּוּ שְׂכִינָה. אָמַר: שְׁמָא חֵס וְשְׁלוֹם יֵשׁ בְּמִטְטֵי פְסוּל, פְּאִבְרָהֶם שְׂיָצָא מִמֶּנּוּ יִשְׁמַעְאֵל, וְאָבִי יִצְחָק שְׂיָצָא מִמֶּנּוּ עֵשׂוֹ? אָמְרוּ לוֹ בְּנָיו: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד". אָמְרוּ: כְּשֵׁם שְׂאִין בְּלִבָּךְ אֵלָא אֶחָד, כְּךָ אִין בְּלִבְנוּ אֵלָא אֶחָד. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה פִתַּח יַעֲקֹב אֶבְיָנוּ וְאָמַר: "כְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלִכּוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד".

20) לקוטי תורה ואתחנן ה עמוד א. ולעיל מיניה כתיב אתה הראת לדעת וא"כ מהו עוד וידעת כו'. הנה ע"ס דקדושה וכנגד זה עשר כתרי מסאבותא והם זה לעומת זה אברהם חסד דקדושה וישמעאל חסד דלעומת זה. ופי' אברהם שיצא ממנו ישמעאל שיצא ונפרד ממנו כפירוד הסיגים מן הכסף כו' יצחק גבורה דקדושה וכנגדו גבורה דקליפה. אבל אין ישמעאל כנגד יצחק. כי אין ביכולת כל מדה שבלעומת זה להיות מנגד רק למדה שכנגדו בקדושה.

21) לקוטי שיחות חלק ה עמוד 79. וועט מען עס פֿאַרשטיין בהקדים וואָס מ'האט שוין גערעדט פיל מאָל , אַז דער כח וואָס אידן האָבן אויפן קיום המצוות לאחרי מתן תורה נעמט זיך פון די מצוות וואָס די אבות האָבן מקיים געווען פֿאַר מ"ת מעשה אבות סימן לבנים" ²⁰.

²⁰ ראה תו"ח לך לך פג, סע"ג ואילך, לקו"ש ח"א עמוד 41. ח"ג עמוד 758. ועד"ז- ראה רמב"ן יב, ו. וראה גם ב"ר פ"מ ו.

לקוטי שיחות חלק טו עמוד 76. עד"ז ויתירה מזו, קען מען זאָגן בנוגע די תורה ומצות של האבות (ווי עס איז מבואר בארוכה אין חסידות ¹²) אַז זייערע תורה ומצות זיינען געווען אַ הכנה ונתנית כח אַז עס זאל קענען זיין נתנית התורה ומצות במ"ת, און אַז אין די מצות וואָס אידן טוען מיט דברים גשמיים לאחר מ"ת זאל זיך אויפטאן המשכת אלקות.

¹² ראה תו"ת שם פג, סע"ג ואילך. חיי שרה קלה, סע"א ואילך (פכ"ט). קלו, א (פל"ד). או"ת ריש פרשתנו (עב, ב ואילך). תתרה, א ואילך, ועוד.

22) שמונה פרקים להרמב"ם פרק ו. אמרו הפילוסופים שהמושל בנפשו אע"פ שעשה המעשים הטובים והחשובים, הוא עושה אותם והוא מתאוה אל הפעולות הרעות ונכסף אליהם, ויכבוש את יצרו, ויחלוק

בפעולותיו על מה שיעירוהו אליו כחותיו ותאותו ותכונת נפשו, ויעשה הטובות והוא מצטער בעשיתם (ונזוק), אבל החסיד הוא נמשך בפעולתו אחר מה שתעירוהו אליו תאותו ותכונתו ויעשה הטובות והוא מתאוה ונכסף אליהן, ובהסכמה מן הפילוסופים שהחסיד יותר חשוב ויותר שלם מן המושל בנפשו, אבל אמרו אפשר שיהיה המושל בנפשו כחסיד בענינים רבים, ומעלתו למטה ממנו בהכרח, להיותו מתאוה לפועל הרע, ואע"פ שאינו עושה אותו מפני שתשוקתו לרע היא תכונה רעה בנפש. וכבר אמר שלמה כיוצא בזה אמר נפש רשע אותה רע, ואמר בשמחת החסיד במעשה הטובות, והצטער מי שאינו צדיק בעשיתם, זה המאמר שמחה לצדיק עשות משפט, ומחיתה לפועלי און, זהו הנראה מדברי הנביאים נאות למה שזכרוהו הפילוסופים. וכאשר חקרנו דברי חכמים בזה הענין, נמצא להם שהמתאוה לעבירות והנכסף אליהם יותר חשוב ויותר שלם מאשר לא מתאוה אליהם, ולא יצטער בהנחתם, עד שאמרו שכל אשר יהיה האיש יותר חשוב ויותר שלם תהיה תשוקתו לעבירות והצטערו בהנחתן יותר גדול, והביאו בזה הדברים ואמרו כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו, ולא דים זה אלא שאמרו ששכר המושל בנפשו גדול לפי רוב צערו במשלו בנפשו, ואמרו לפום צערא אגרא, ויותר מזה שהם ציוו שיהא האדם מתאוה לעבירות, והזהירו מלומר שאני בטבעי לא אתאוה לזאת העבירה ואע"פ שלא תאסרה התורה, והוא אמרם רבן שמעון בן גמליאל אומר לא יאמר אדם אי אפשי לאכול בשר בחלב, אי אפשי ללבוש שעטנז, אי אפשי לבוא על הערוה, אלא אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי: ולפי המובן בפשוטי שני המאמרים בתחלת המחשבה הן סותרים זה את זה, ואין הענין כן, אבל שניהם אמת, ואין חלוף בניהם כלל, והוא שהרעות אשר הן אצל הפילוסופים רעות הן אשר אמרו שמי שלא יתאוה אליהם יותר חשוב ממי שיתאוה אליהם ויכבוש את יצרו מהן, הם הענינים המפורסמים אצל כל בני אדם שהן רעות, כשפיכות דמים, וגזילה, וגניבה, ואונאה, ולהזיק למי שלא הרע לו, ולגמול רע למיטב לו, ולבזות האב והאם, וכיוצא באלו, והם המצות אשר אמרו בהם חכמים דברים שאלמלא לא נכתבו ראויים היו לכתבן, ויקראו אותם קצת חכמינו האחרונים אשר חלו חלי המדברים המצות השכליות, ואין ספק שהנפש אשר תכסוף לדבר מהם ותשתוקק אליו שהיא חסרה, ושהנפש החשובה לא תתאוה לדבר מאלו הרעות כלל ולא תצטער בהמנעה מהם, אבל הדברים שאמרו (עליהם) החכמים שהכבוש יצרו מהם יותר חשוב וגמולו

יותר גדול, הם התורות השמעיות, וזה אמת שאלמלא התורה לא היו רעות כלל, ומפני זה אמרו שצריך האדם שיניח נפשו אוהבת אותם ולא יביא לו מונע מהם אלא התורה, ובחן חכמתם ע"ה ובמה המשילו, שהם לא אמרו אל יאמר אדם אי אפשר להרוג את הנפש, אי אפשר לגנוב, אי אפשר לכזב, אלא אפשרי ומה אעשה (ואבי שבשמים גזר עלי), אבל הביאו דברים שמעיים כולם, בשר בחלב, ולבישת שעטנז, ועריות, ואלו המצוות וכיוצא בהם הם אשר קראם השם חקותי אמרו חוקים שחקתי לך אין לך רשות להרהר בהם ואומות העולם משיבין עליהם והשטן מקטרג עליהן, כגון פרה אדומה, ושעיר המשתלח וכו', ואשר קראו אותם האחרונים שכליות יקראו מצוות כפי מה שבארו החכמים. והנה התבאר מכל מה שאמרנו איזו מן העבירות יהיה מי שלא השתוקק אליהם יותר חשוב מן המשתוקק אליהם וכובש יצרו מהם, ואיזו מהם יהיה הענין בהפך, וזה חדוש נפלא בהעמיד שני המאמרים ולשונם מורה על אמיתת מה שבארנוהו, וכבר נשלמה כוונת זה הפרק:

23 ב"ב יז עמוד א. שְׁלֹשָׁה לֹא שָׁלַט בָּהֶן יֵצֵר הָרַע, אֵלֹהֵי הַן: אֲבִרְהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב; דְּכֵתִיב בָּהֶן: "בְּפֶלֶל", "מְפֶלֶל", "פֶּלֶל". וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים: אֵף דָּוָד, דְּכֵתִיב: "וְלִבִּי חָלַל בְּקַרְבִּי". וְאֵינֶנּוּ – צִעְרֵיהִי הוּא דְקָא מְדַפֵּר.

תוס' ד"ה שלשה לא שלט בהן יצר הרע. אין לפרש שלא שלט כלל דא"כ היכי קבלו עליה אגרא אלא כדאמר (יומא דף לח:) מאי דכתיב רגלי חסידיו ישמור כיון שעבר אדם רוב שנותיו ולא חטא שוב אינו חוטא ה"נ כיון שראה הקב"ה שהיו דוחקין עצמן כל כך להתרחק מן העבירה סייעם הקדוש ברוך הוא מכאן ואילך שלא שלט בהן יצר הרע:

25 אבות פרק ד משנה א. אינהו גבור, הפוכש את יצרו, שְׁנָאָמַר (משלי טז) טוב אָרְךָ אַפִּים מְגִבּוֹר וּמִשָּׁל בְּרוּחוֹ מִלֵּכֵד עֵיר.

26 רמב"ם הלכות תשובה פרק ז הלכה ד. וְאֵל דִּנְמָה אָדָם בְּעַל תְּשׁוּבָה שֶׁהוּא מְרַחֵק מִמַּעַלְת הַצְּדִיקִים מִפְּנֵי הַעֲוֹנוֹת וְהַחֲטָאוֹת שֶׁעָשָׂה. אֵין הַדְּבָר בְּן אֱלֹא אֶהוּב וְנִתְחַמַּד הוּא לִפְנֵי הַבּוֹרָא כְּאֵלֹה לֹא חָטָא מְעוּלָם. וְלֹא עוֹד אֱלֹא שִׁשְׁכְּרוּ הַרְבֵּה שְׁהָרִי טַעַם טַעַם הַחֲטָא וּפְרִישׁ מִמֶּנּוּ וְנִכְבַּשׁ יִצְרוֹ. אָמְרוּ חֲכָמִים מְקוּם שֶׁבִּעְלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִין אֵין צְדִיקִים גְּמוּרִין יְכוּלִין לַעֲמֹד בּוֹ. כְּלוּמַר מַעֲלָתָן גְּדוּלָה מִמַּעַלְת אֵלֹה שֶׁלֹא חָטָאוּ מְעוּלָם מִפְּנֵי שֶׁהֵן כּוֹבְשִׁים יִצְרָם יוֹתֵר מֵהֶם:

מאמרי אדה"ז תקס"ט עמוד ריד. סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה כו' וגם ארז"ל במקומיי שבע"ת עומדין כו'. והענין הוא כמ"ש איזהו גיבור הכובש את יצרו, שהוא בחי' בע"ת דמשכי' לי' בחילא יתיר כמ"ש בזהר דהיינו לכבוש יצרו בין בועשה טוב בין בסו"מ. וביאור הדבר ידוע להיות כי במ"ע יש ג"כ גבורה אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לק"א כו' להיות היפוך הטבע והרגילות כו', ובחי' גבורה הוא לכבוש הטבע המנגד כו'. וז"ש ושבתם וראיתם בין עובד אלקים כו', וכל שאינו שונה ק"א פעמים אינו נק' עובד אלקים. ולכאורה למה לא אמר שם הוי'. אך הענין כמארז"ל עלי הנעלבין ואינן עולבין כו' עליהם או' הכתוב כצאת השמש בגבורתו. ולכאורה מה שייך לזה פסוק זה דוקא. אך הענין הוא כידוע בפ' כיי שמש ומגן הוי' אלקי', דשם אלקי' הוא בחי' מגן ונרתק לשם הוי' להעלים ולהסתיר כו', ומזה נמשך שרש הטבע כו' ונק' עובד אלקים" (שהוא גי' הטבע) כשמהפך הטבע לפי שעובד ומתקן לשם אלקים שרש הטבע מפני התגברות אור שם הוי' לצאת מנרתק ומגן המסתיר שהוא שם אלקים. וז"ש כצאת השמש שהוא שם הוי' עצמו' המאור בגבורתו לצאת מנרתקו, כמארז"ל לעתיד יוציא חמה מנרתקה כו'. והוא ע"י בחי' הגבורות שלמטה כמו איזהו הנק' גיבור הכובש את יצרו בסו"מ בהיפוך הטבע גם מתאוות היתר למשול ברוח המתאוה וכובשו וכך למעלה דרכו של איש לכבוש כו' כמו שיגבר אור השמש עצמו כו' ויתגלה מבחי' שמו הגדול סובב הכללי להשפיע עד למטה מטה כנ"ל, כי באתדל"ת אתדל"ע כידוע וד"ל.

27 תניא פרק לד. והנה, מודעת זאת ש"האבות הן הן המְרַפְּכָה, שְׁפָל יְמִיהֶם לְעוֹלָם, לֹא הִפְסִיקוּ אֶפִּילוּ שְׁעָה אַחַת מִלְּקִשָׁר דְּעַתָּם וְנִשְׁמָתָם לְרַבּוֹן הָעוֹלָמִים – בְּפִיטוּל הַנֶּזְכֵּר לְעֵיל לְיַחֲוֵדוֹ וְתַבְרָה.

28 יומא פו עמוד ב. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: גְּדוּלָה תְּשׁוּבָה שֶׁזְּדוֹנוֹת נַעֲשׂוֹת לוֹ כְּשִׁגְגוֹת, שְׁנָאָמַר: "שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעוֹנֶךָ", הָא "עוֹן" — מִזִּיד הוּא, וְקָא קָרִי לִיה מְכָשׁוּל. אֵינִי?! וְהָאָמַר רִישׁ לְקִישׁ: גְּדוּלָה תְּשׁוּבָה שֶׁזְּדוֹנוֹת נַעֲשׂוֹת לוֹ כְּזִכְיוֹת, שְׁנָאָמַר: "וּבְשׁוּב רָשָׁע מִרְשָׁעוֹ וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וְצָדִיקָה צְלִיקָה (תִּיה) תִּתֵּי!" לֹא קִישָׁא: כָּאֵן מְאֵהָבָה, כָּאֵן מִיָּרְאָה.

דרך מצותך קצא עמוד א. והנה הצדיק אין לו דרך כלל לברר ג"ק הנ"ל דהאומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו כו', אך ענין הנסיון אשר הי צדיק יבחן כמו ע"י נ"ן

אתכפייא סט"א אסתלק יקרא דקודב"ה לעילא לעילא
כו' כמ"ש בזוהר וכמ"ש הטעם במ"א וד"ל.

אור התורה שה"ש חלק ב עמוד תרנא. הנה צ"ל הטיב מעלת הבע"ת על צדיקים גמורים שנודעת לנו מעלה יתירה בבע"ת מן הצדיקים כמארז"ל במקום שבע"ת עומדים צ"ג אינם יכולים לעמוד כו' ומעשה דר"א בן דורד"א שגעה בבכיה עד שיצא נשמתו כו' בכה ואמר יש קונה עולמו בשעה אי כו' פ"ק דעכומ"ז די"ט. ולכאורה היא פלאי שיהי' מעלת יתירה ברייא ב"ד שהיה בעיית יותר נעלה ממעלת ומדרגת אברהם אבינו ע"ה שהיה בחי' צדיק שכל ימיו היה בבחי'. הביטול הנעלה כי האבות הן הן המרכבה. ואף התירוץ הנאמר בזוהר ע"ז זכאי אינון בעיית דמשכי לי בחילא יתיר ברגעא חדא. בשעתא חדא משא"כ אברהם זקן בא בימים דאזיל מדרגא לדרגא כו' פי ח' דקכ"ט גם זה צריך ביאור, וכי בשביל הצעקה הגדולה דבע"ת דמשכי ליי בחילא יתיר יזכו למעלה יתירה ומדרגה נעלה ממעלת הצדיקים אשר כל ימיהם הם בבחי' הביטול האמיתי (ומה בכל שהבע"ת צעקתו בכח גדול יותר ברגעא היא שיקנה עולמו בכך מה שלא השיגו הצדיקים כל ימיהם... אבל הבע"ת נמשכים מבחי' שם ב"ן דאצי' שירדו ונפלו לשם הרפ"ח ניצוצין דתהו שנפלו דרך שבירה ומשם נתפשטו לבי"ע כו' שמתבררים ע"י שם מ"ה המתברר וחוזרין לשרשן הנעלה בתשובה ואו"ח בהעלאות מ"ן דשם ב"ן כנודע... והנה זאת ידוע שכל דבר היותר גבוה במדרגה מאד נעלה כשנופל בדרך נפילה ושבירה למטה נופל למטה מטה יותר... ואח"כ כששב בתשובה שלימה שגעה בבכיה עד שיצאה נשמתו לזאת אתהפכת מחשוכא לנהורא ומרירו למיתקא שנתבררו הניצוצין שנתפשטו בעומק הקליפות ורע דעשייה ממש ונתכללו בטוב דקדושה... ולזאת נפלאו הבע"ת יותר מצד התבררותם את הניצוצין דתהו שנפלו בשבירה לסט"א ולקליפות, וכיון שחוזרי' הניצוצין בתשובה ואו"ח מן הסט"א להתכלל בקדושה שאזי חזרתם הוא בכח גדול מאוד בגודל עוצם ההתפעלות... ולזאת תגדל מעלת הבעיית אלו על הצדיקים מצד דמשכי' לי' בחילא יתיר והכח הגדול של ההתפעלות הזה הוא בא מצד ההיפוך דוקא הוא התהפכות נפש החיונית מחשוכא לנהורא שזה מחודש אצלה, ולכך תתפעל מאוד כמ"ש בכ"י יהיו בעיניך כחדשים, ולזאת מצד התבררות נפשם החיונית שהיא מבחי' שבה"כ דתהו שנפלו לבריאה ויצירה ימשיכו מ"ד משרשה ממקום גבוה מאוד נעלה מעולם התהו שלפני האצי'.

לחמו"ע הנה כשעומד בנסיון זהו ממש בירור והעלא' ניצוצות דג"ק הנ"ל, שהרי גוף הנסיון והשלכתם לאש זהו מג"ק הנ"ל שמהם נמשך רע גמור כזה כו' וכבר נת' שע"י שליטה זו ששלט האדם על האדם יוצא הטוב ממנו א"כ זהו בירור ג"ק הנ"ל וכן עד"ז בכל הנסיונות אשר רשע מכתיר את הצדיק.

תניא פרק ז. או עד שיעשה תשובה גדולה כל כך שזדונות נעשו לו כזכיות ממש שהיא תשובה מאהבה מעומקא דלבא באהבה רבה וחשיקה ונפש שוקקה לדבקה בו ית' וצמאה נפשו לה' כארץ עיפה וציה להיות כי עד הנה היתה נפשו בארץ ציה וצלמות היא הסטרא אחרא ורחוקה מאור פני ה' בתכלית ולזאת צמאה נפשו ביתר עז מצמאון נפשות הצדיקים כמאמרם ז"ל במקום שבעלי תשובה עומדים כו' ועל תשובה מאהבה רבה זו אמרו שזדונות נעשו לו כזכיות הואיל ועל ידי זה בא לאהבה רבה זו.

זהר חלק א קכט עמוד א. רבי יוסי אָמר תְּנִינָן אָתְר דְּמֵאֲרִיִּהוֹן דְּתִשְׁבֵּה קְיָיְמִי בֵּיה, בְּסֵהוּא עֲלֵמָא, צְדִיקִים גְּמֹרִים לִית לֹון רְשֵׁו לְקִיָּמָא בֵּיה, בְּגִין דְּאִינוּן קְרִיבִין לְמִלְפָּא נְתִיר מְפֻלְהוּ, וְאִינוּן מְשֻׁכֵי עֲלֵיָּהוּ בְּרַעוּתָא דְּלִפְּא נְתִיר וּבְחִילָא סְגִיָּא לְאַתְקַרְבָּא לְמִלְפָּא.

מאמרי אדה"ז תקס"ה עמוד תפז. והנה יש להבין דלפעמי' מצינו במאמר רז"ל צדיקי' ובעלי תשובה דבעלי תשובה גבוהי' במדרג' מצדיקי' וכמארז"ל הידוע דבמקום שבע"ת עומדי' צדיקי' גמורי' א"י לעמוד ופעמים מצינו דבבריהם ז"ל דהצדיקים גבוהים מבע"ת והוא באמרם במי נמלך בנשמותיהם של צדיקי' ולמה לא אמר בנשמתן של בע"ת מאחר שהן יותר גבוהי'... והנה אנו רואים שבחי' ההתפעלות תמצא ביותר בבעלי תשובה גם מצדיקים וכמבואר בגמ' במעשה דר"א בן דורדייא וכמ"ש בזוהר פ' ח' דף קכט דבע"ת משכי לי לקודב"ה בחילא יתיר כו' ע"ש והטעם הוא לפי שענין ההתפעלות באה רק מסיבת השינוי בלבד דהיינו כאשר ישנתה ממהות למהות יתפעל אז בנפשו התפעלוי גדולה כמו... והנה בחי' ההתפעלות דבע"ת מעורר למעלה במדרגה גבוה מאד נעלה יותר ממה שמעוררים הצדיקים בעבודתם הנ"ל (הג"ה ע' זהר ויקרא דף יו ע"ב ובעה"ק ח"ב פל"ה שהצדיק הוא ביסוד והתשובה בבינה וע"ש ח"ג פס"ו עכ"ה) והוא מטעם שההתפעלוי שלהם הוא דוקא בנפש החיונית הטבעי' שנפלה בשבה"כ כו' וכד

29 נח ו, ט. אלה תולדות נח: נח איש צדיק תמים הנה בדרתיו את האלהים התהלך נח:

פרש"י ד"ה אלה תולדות נח איש צדיק. הואיל והזכירו ספר בשבחו, שנאמר וזכר צדיק לברכה (משלי י'). דבר אחר למדו לשער תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים:

תנחומא שם ב. אלה תולדות נח. כהן פתח רבי תנחומא בר אבא ואמר, פרי צדיק עץ חיים ולקח נפשות חכם (משלי יא, ל). אמר רבי יהודה הלוי, בשעה שהאדם מסתלק מן העולם בלא בנים, הוא מצר ובוכה. אומר לו הקדוש ברוך הוא, למה אתה בוכה? מפני שלא העמדת פרי בעולם הנה, יש לך פרי יפה מן הבנים. אומר לפניו, רבוננו של עולם, איזה פרי שהעמדת. אומר לו הקדוש ברוך הוא, התורה, שכתוב בה, פרי צדיק עץ חיים. בנים אינו אומר, אלא פרי צדיק. וכן תולדותיו של אדם, אלו מעשיו הטובים. וכן הוא אומר, אלה תולדות נח, נח איש צדיק תמים.

סוטה מו עמוד א. אמר רבי יוחנן בן שאול, מפני מה אמרה תורה: הביא עגלה בנסח? אמר הקדוש ברוך הוא: יבא דבר שלא עשה פירות, ויערף במקום שאין עושה פירות, ויכפר על מי שלא הניחו[הו] לעשות פירות. מאי פירות? אילימא פריה ורביה — אלא מעתה אדון ואפריס הכי נמי דלא ערפינו?! אלא מצות.

30 פרשתינו כה, יט. אמר רבי יוחנן בן שאול, מפני מה אמרה תורה: הביא עגלה בנסח? אמר הקדוש ברוך הוא: יבא דבר שלא עשה פירות, ויערף במקום שאין עושה פירות, ויכפר על מי שלא הניחו[הו] לעשות פירות. מאי פירות? אילימא פריה ורביה — אלא מעתה אדון ואפריס הכי נמי דלא ערפינו?! אלא מצות.

רש"י ד"ה ואלה תולדות יצחק. יעקב ועשו האמורים בפירוש:

31 אור התורה פרשתינו קנד עמוד א. ולהבין זה קצת עיי"פ הפסוק ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה. ויעקב איש תם יושב אהלים. והנה בנש"י יש ג"כ ב' מדריגות בדרך כלל. הא' יושבי אהלים שתורתם אומנתם. והבי בעלי עסקים.

בראשית רבה פרק פד, יט. וישב ראובן אל הבור (בראשית לו, כט), ותיכן הנה, רבי אליעזר ורבי יהושע, רבי אליעזר אומר בשקו ובמעניתו, כשנפנה הלב והציץ

לאותו בור, הנה הוא דכתיב: וישב ראובן אל הבור, אמר לו הקדוש ברוך הוא מעולם לא חטא אדם לפני ועשה תשובה, ואתה פתחת בתשובה תחלה, סייד שכן בנה עומד ופוחת בתשובה תחלה, ואיזה זה הושע, שנאמר (הושע יד, ב): שובה ישראל עד ה' אלהיך. (בראשית לו, לא): ויקחו את כהנת הפסים וישחטו שער עזים, ולמה שער עזים, שדמו דומה לשל אדם. (בראשית לו, לב): וישלחו את כהנת הפסים וגו'. אמר רבי יוחנן אמר הקדוש ברוך הוא ליהודה אתה אמרת (בראשית לו, לב): הבר נא, סייד שפתר אומרת לך (בראשית לח, כה): הבר נא. (בראשית לו, לג): ויפירה ויאמר כהנת בני, אמר לית אנה ידע מה אנה חמי, כהנת בני סיה רעה אכלתהו וגו', אמר רב הונא נצנצה בו רוח הקדש, סיה רעה אכלתהו, זו אשתו של פוטיפר.

32 סנהדרין צא עמוד ב. ואמר ליה אנטונינוס לרבי מאימתי יצה"ר שולט באדם משעת יצירה או משעת יציאה א"ל משעת יצירה א"ל א"כ בועט במעי אמו ויוצא אלא משעת יציאה אמר רבי דבר זה למדני אנטונינוס ומקרא מסייעו שנאמר (בראשית ד, ז) לפתח חטאת רובץ.

בראשית רבה פרק לד, י. ויאמר ה' אל לבו (בראשית ח, כא), הרשעים הן ברשות לכן (תהלים יד, א): אמר נבל בלבבו, (בראשית כז, מא): ויאמר עשו בלבבו, (מלכים א יב, כו): ויאמר ירבעם בלבבו, (אסתר ו, ו): ויאמר המן בלבבו. אבל הצדיקים לכן ברשותן (שמואל א, א, יג): ונסנה היא מדברת על לבה, (שמואל א כו, א): ויאמר דוד אל לבו, (דניאל א, ח): וישם דניאל על לבו. ויאמר ה' אל לבו. (בראשית ח, כא): לא אסף לבני נח, לא אסף לדורות. אמר רבי חניא רבה עלובה היא העפה שנתתומה מעיד עליה שהיא רעה. (בראשית ח, כא): כי יצר לב האדם רע מנעריו, אבא יוסי התורתו אמר עלוב הוא השאור, שמי שברא אותו מעיד עליו שהוא רע, שנאמר (תהלים קג, יד): כי הוא ידע יצרנו וכוור כי עפר אנו. רבנו אמרי עלובה הנטיעה שמי שנטיעה מעיד עליה שהיא רעה, שנאמר (ירמיה יא, ז): וה' צבאות הנוטע אותך דבר עליך רעה. שאל אנטונינוס את רבנו, אמר לו מאימתי יצר הרע נתון באדם, משיצא ממעי אמו או עד שלא יצא ממעי אמו, אמר לו לאו, שאלו הנה נתון בו עד שהוא במעי אמו, הנה חוטט את בני מעיה ויוצא, והודה לו רבי, שהשנה לדעת המקרא, שנאמר: כי יצר לב האדם רע מנעריו. רבי יודן אמר מנעריו כתיב, משעה שהוא ננער

לצאת ממעי אמו. ועוד שאל אנטונינוס את רבנו, אמר לו מאימתי נשמה נתנה באדם משיצא ממעי אמו או עד שלא יצא ממעי אמו, אמר לו משיצא ממעי אמו, אמר לו לאו, משל אם תניח בשר שלשה ימים בלא מלח מיד הוא מסריס. והודה לו רבי, שהשנה דעתו לדעת המקרא, שנאמר (איוב י, יב): תיים וחסד עשית עמדי ופקדתה שמרה רוחי, מאימתי נתת בי את הנשמה משהפקדתני.

33) בראשית רבה פרק ב, ה. רבי אבהו ורבי חייא רבה, רבי אבהו אמר מתחלת בריתו של עולם צפה הקדוש ברוך הוא במעשיהו של צדיקים ומעשיהו של רשעים, הדין הוא דכתיב (תהלים א, ו): כי יודע ה' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד. והארץ היתה תהו ובהו, אלו מעשיהו של רשעים, ויאמר אלהים יהי אור, אלו מעשיהו של צדיקים, אבל איני יודע באיזה מהם חפץ, אם במעשה אלו אם במעשה אלו, פיון דכתיב ויבא אלהים את האור כי טוב, הווי במעשיהו של צדיקים חפץ, ואינו חפץ במעשיהו של רשעים. אמר רבי חייא רבה, מתחלת בריתו של עולם צפה הקדוש ברוך הוא בית המקדש בנוי וחרב ובנוי, בראשית ברא אלהים, הרי בנוי, היאך מה דאת אמר (ישעיה נא, טו): לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לצייון עמי אתה. והארץ היתה תהו ובהו, הרי חרב, היאך מה דאת אמר (ירמיה ד, כג): ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו. ויאמר אלהים יהי אור, הרי בנוי ומשקלל לעתיד לבא, היאך מה דאת אמר (ישעיה ס, א): קומי אורי כי בא אורך, וכתיב (ישעיה ס, כ): כי הנה החשך יכסה ארץ וצפוף לאמים ועליו יזרח ה' וכבודו עליו יראה.

34) אור התורה עקב עמוד תקה. אפ"ל הרבות בראשית ספ"ב והארץ היתה תהו אלו מעשיהם של רשעים שהם נמשכים משבה"כ דתהו ויאמר אלקים יהי אור אלו מעשיהם של צדיקים שהם מעולם התיקון שזהו אור, אבל איני יודע באיזה מהן חפץ חזה תמוה וכבר נת' במ"א שהוא משום דקמיה כחשיכא כאורה ואם צדקת כו', אך אפ"ל והוא כי רשעים קאי על נש"י שעשו מעשה רשעים ואח"כ שבו בתשובה כ"ל דכתיב כי לא ידח ממנו נדח וכולך יפה לע"ל וזהו יש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים, וע' בתניא פכ"ז ע"פ וגם רשע ליום רעה. והנה ידוע שבמקום שבע"ת עומדין וכו' כנודע מענין ריח בוגדיו וכו' וע"כ אמר א"י באיזה מהן חפץ דאולי יחפץ במעשיהם ח"ו כדי שיעשו תשובה מאחר שלא ידח ממנו נדח וה"ל ריח בוגדיו ע"ז אמר וירא אלקים את האור כי טוב דמ"מ חפץ דווקא במעשיהו של

צדיקים כי במי נמלך וכו' וצדיק יסוד עולם כי צדיק שרשו מיסוד ז"א המקבל מחכמה עילאה, משא"כ בינה רק עד הוד אתפשטת, והנה תשובה בחי' בינה, וע"כ הצדיק שממשיך מחכמה שמתפשטת למטה יותר כמשל כח הראי' לגבי השמיעה וכו' ע"ז דווקא ממשיך דירה בתחתונים ועוד כי הצדיק שמעולם לא נפל ממשיך מבחי' עה"ח בחי' לא שניתו משא"כ השינויים מבחי' עה"ד, ואם משום מעלת התשובה הנה עתיד משיח לאתבא צדיקייא בתיובתא ועמ"ש סד"ה מי יתנך כאח לי בשה"ש, ועוד כי עצם ירידת הנשמה בגוף הוא מה שנעשה מצדיק בעל תשובה שהנשמה כמו שהיתה למעלה היא בחי' צדיק, וע"י ירידתה בגוף נעשה בעל תשובה אף שהוא צדיק כנז' בד"ה מה טובו.

יפה תאור לב"ר שם. אבל איני יודע כו'. תמוה הוא איך יעלה על הדעת לאמר כי ה' חפץ במעשה הרשעים. וי"מ כי שאלתו הוא אם ה' חפץ ברשעים שיעשו תשובה או בצדיקים גמורים ולפי מה שמסיק סובר המדרש שצדיק גמור חשוב יותר מבעל תשובה.

לקוטי שיחות חלק טו עמו 178. ראה בסוף.

35) תהלים ה, ה. ה' ה' לא אל-חפץ רשע ואתה לא יגרר רע:

לקוטי תורה במגבר ג עמוד ג. כך יובן עד"ז למעלה ענין ירידת המל' דאצי' לברר קליפת נוגה דבי"ע. דהנה הרפ"ח ניצוצי קדושה שנפלו בשבירת הכלים הם מעורבים בנוגה וכמשל תערובות הטו"ר בנפש הבהמית שבאדם ולזאת ע"י ירידת המל' בבי"ע לברר מבררת ומפרדת הטוב מהרע ואז הרע נפרד ונופל למטה והרפ"ח ניצוצים מתעלים למעלה ליכלל באצי' ולכן בירור זה הוא דוקא ע"י ירידתה בבי"ע כי באצילו לא יגורר רע כלל ואף הקליפות דאצי' הם עומדים ג"כ בכריאה וכמ"ש ברבות בא פט"ו דקל"ב די בכסאו של הקב"ה אין דבר רע נוגע שנאמר לא יגורר רע.

36) לקוטי שיחות חלק טז עמוד 412. פון די עילויים אין עבודת התשובה אויף עבודת הצדיקים איז, וואס דוקא דורך תשובה קען מען מברר זיין די ניצוצות קדושה שנפלו און זיי געפינען זיך אין ג' קליפות הטמאות יין אן אדם ישר הולך, א צדיק קען מעלה זיין די ניצוצות קדושה וואס געפינען זיך אין עניני רשות ודברי היתר, משא"כ עניני איסור דארף ער דוחה זיין (ער קען ניט מאכן פון דעם דבר איסור א דבר של

קדושה). א בעל תשובה אָבער איז דורך תשובה שלימה פועל'ט ער אַז זיינע זדונות זאלן ווערן זכיות; ד. ה. ניט נאָר וואָס ער איז מבטל דעם רע, נאר נאכמער - ער איז מעלה די ניצוצות קדושה וואָס זיינען דאָ אין זדונות, ביז אז זיי ווערן זכיות (וקדושה). דער חילוק הנ"ל צווישן אַ צדיק און אַ בעל תשובה - אַז דוקא אַ בעל תשובה איז מעלה די ניצוצות פון ג' קליפות הטמאות - איז ניט נאר ווייל אַ צדיק האט ניט קיין זדונות", נאר עס איז אויך פארבונדן מיט דעם כללות החילוק צווישן עבודת הצדיקים און עבודת התשובה. דער ביאור אין דעם: מצד דער אחדות האמיתית פון דעם אויבערשטן איז דאך ניט שייך צו זאגן אַז עס איז דא עפעס אַ מציאות וואו עס דערגרייכט ניט ח"ו די אחדות, וכמאמר רז"ל אין עוד מלבדו ואפילו כשפים שמכחישים פמליא של מעלה"; נאָר אין דעם - אין דער אחדות - זיינען דא צוויי ענינים: (א) דער רע איז ניט קיין סתירה צו אחדותו ית' ווייל ער איז ניט קיין מציאות, ס'איז אן ענין פון העדר" און דאס קומט בגילוי ע"י העבודה פון דוחה זיין דעם רע: (ב) דער ניצוץ קדושה וועלכער איז מחי' דעם רע ווערט מיוחד בגילוי מיט אלקות - כאטש פריער איז ער נתרחק ונחשך כ"כ עד שהוא כמו רע" ווארום דער תכלית און פנימיות הכוונה פון בריאת הרע וואָס דאס איז דער ענין פון דעם ניצוץ קדושה שבו] איז, אז ער זאל נתהפך ווערן לטוב און נתעלה ווערן לקדושה - און דאָס קומט דורך עבודת התשובה וואָס דורך דעם איז זדונות נעשות לו כזכיות", דער ניצוץ ווערט נתעלה אין קדושה. בכללות איז דאָס דער חילוק צווישן אחדות ה' ווי עס איז מצד אלקות און ווי דאס ווערט נתגלה אין וועלט: מצד דער אחדות ה' ווי עס הערט זיך אין וועלט - ד. ה. אז עולם מצד ענינו הוא איז מיוחד מיט אלקות - וויבאלד אַז דער תוכן פון רע ווי ער איז מצד וועלט איז דאס וואָס ער איז אַ מנגד לאלקות, ווערט די אחדות פון אויבערשטן אַנטפלעקט דורכן דוחה זיין דעם רע, וואָס דאס איז מגלה אַז דער רע איז אן ענין פון העדר; מצד אלקות אָבער, איז דאך די אמיתית המציאות פון אַ זאך נאָר איר פנימיות וכוונה - דער ניצוץ ודבר ה' וואָס איז איר מחי': און דעריבער, מצד דעם דבר ה'" וואָס איז מחי' כביכול רע הערט זיך, אז די מציאות פון רע איז דאס וואָס עס ווערט (דורך תשובה) נתעלה אין קדושה. און דאס איז דער חילוק צווישן עבודת הצדיקים און עבודת התשובה: עבודת הצדיקים איז בדרך המשכה - מלמעלה למטה - ממשיך זיין אלקות אין וועלט; און אַזוי אויך בנוגע צו רע - זיינען זיי מגלה אחדותו ית' אין רע ווי ס'איז מצד וועלט

(עולם מעלים מסתיר ומנגד צו אלקות), וואָס דאס איז דורך דחיית הרע כנ"ל; די עבודה פון בעלי תשובה איז בדרך העלאה מלמטה למעלה - אַרויסגיין פון וועלט, און מצד דעם הערט זיך ביי זיי ווי דאָס איז מצד למעלה"; און אַזוי אויך בנוגע צום רע - דערהערן זיי די פנימיות און כוונה פון רע, זיין דבר ה'" וואָס איז מיוחד מיטן אויבערשטן איז ער מעלה (דורך תשובה) דעם (ניצוץ שב)רע לקדושה.

37) לקוטי תורה בלק עב עמוד א. ולכן לא ראה עמל בישראל. כי אין העבודה בבחי' עמל כלל רק להתענג על ה' וקראת לשבת ענג. והטעם לזה שא"צ בשבת לבחי' עמל ויגיעה הנ"ל שבחול הוא כי הנה שבת אותיות תשב. והיינו שבחול הוא בחי' ירידת החיות רגליה יורדות כו'. והיינו ששם אלקים הוא המסתיר כו' וכנודע בענין שמש ומגן כו'. לכן צ"ל הצעקה בתפלה לצאת מן ההסתר כו' וזהו פ"י עובד אלקים לתקן ההסתר וההעלם הנמשך משם אלקים שלא יהיה מסתיר ומעלים. אבל בשבת כתיב ויכל אלקים פ"י שכלתה בחי' ומדרגת מדת הצמצום וההסתר דשם אלקים ונמשך התגלות שם הוי' שבת להוי' וכמ"ש במ"א בד"ה באתי לגני כו'. וזהו שבת אותיות תשב עליות העולמות לכך נק' שיר אל ולא שיר אלקים כי יוצאים מבחי' ההסתר כו' ולכן אין שייך צעקה רק אדרבה ההתענגות בה' מן הגילוי שמתגלה בשבת וזהו ג"כ ממש ההפרש בין בחי' יעקב לבחי' ישראל [ועיין בזהר וישלח דקע"ד א'] וכמ"ש לא יקרא שמך עוד יעקב כ"א ישראל כו' כי שרית עם אלקים כו'. היינו שמשתרר על שם אלקים המסתיר שלא יהיה מסתיר עוד ויהיה גילוי שם הוי' והיינו ע"י שכבר נצח את הסתר הנה"ב כו' וז"ש הוי' אלקיו עמו. עמו ממש שבשבת מתגלה בנפשו בחי' אלקות בבחי' גילוי ממש משא"כ בחול אין מתגלה אלקות בנפשו בבחי' גילוי כ"א הוא צועק מנקודת לבבו לה' ורוצה שיתגלה בו בבחי' גילוי אבל בשבת הוא הגילוי ממש וז"ש הוי' אלקיו עמו [ועמ"ש בפ' תצוה בד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך כו' ענין ב' המדרגות בחי' פנים ובחי' אחר שיש בקדושה וזהו ענין ב' הבחי' דישראל ויעקב. ובחי' אחר דקדושה עומד לנגדו בחי' עמלק משא"כ בבחי' פנים כו' ע"ש. והנה עמלק ראשיתו הוא בחי' עמל ולכן בישראל דייקא נאמר ולא ראה עמל בישראל כו' משא"כ בבחי' יעקב כיון שיעקב הוא עדיין בחי' עבודה ויגיעה דקדושה ע"כ עומד לנגדו העמל דלעומת זה שמבחי' עמלק אלא שלא יוכל לו כי מלחמה לה' בעמלק כו' ע"ש. אך א"א להגיע לבחי' ישראל שהוא בחי' שבת אם לא

ע"י קדימת בחי' יעקב שהוא עבודה דחול על דרך מי שטרח בע"ש דוקא אז יאכל בשבת. ולכן הקורא לישראל יעקב אינו עובר בעשה כמו הקורא לאברהם אברם משום דלא נעקר שם יעקב לגמרי מישראל דהא אהדרי' קרא וקראו יעקב והיינו מטעם הנ"ל שא"א להגיע לבחי' ישראל אלא ע"י קדימת בחי' יעקב כי מתחלה צ"ל עסק הביורורים שבחול לתקן ההסתר כו' שזהו עבודת בחי' יעקב ואח"כ יאכל בשבת להעלותם מעלה מעלה ולהתענג על ה' וכמ"ש במ"א. וזהו מה שאומרים במוצאי שבת אל תירא עבדי יעקבכו'. כ בשבת אנו בבחינת ישראל שא"צ לבחי' עבודה ויגיעה לברר בירורים כי בורר אסור רק אנו אז בבחי' בן בנים למקום ועיין זהר (ח"ג דצ"ד) ואח"כ במוצאי שבת שמשלתקת הנשמה יתירה וצריך לחזור ולירד להיות בבחי' יעקב עבדי בכל ששת ימי המעשה לברר בירורים בבי"ע כו' לכך אומר אל תירא עבדי יעקב כו' מלירד שם ובוזה נותנים כה ועוז כו' והיא ירידה צורך עלייה בשבת שאח"כ וכן בכל יום יש מעין שבת בק"ש ותפלה שאוי שמע ישראל כו' עמ"ש ע"פ יונתני]:

לקוטי שיחות חלק ח עמוד 118 הערה 35. וכהוראת חז"ל (אבות פרק ד משנה י) " הוי מעט בעסק ועסקו בתורה " , שגם הבעל עסק צרך [לא רק לקבוע עתים דת"ת ביום ובלילה כפי כחו ויכלתו. (הלכות ת"ת לאדה"ז פרק ג הלכה ד) אלא שצרך גם] למעט בעסקו ולעסק בתורה (ראה לקו"ש חלק ז עמוד 7-176, עמוד 187. וראה לעיל עמוד 113) וכמו שדובר בשיחות טו בשבט שגם הבעלי עסק צרך "לגזול" משעות העסק ולנצלם ללימוד התורה. וראה בארוכה שיחות הה"ש שנה זו (תשל"א).

(38) וירא יח, יט. כִּי יִדְעָתוּ לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְנֶה אֶת־בְּנָיו וְאֶת־בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דְרָגָה יְהִיֶּה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הִבְיֵא יְהוָה עַל־אֲבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר־דִּבֶּר עָלָיו:

לקוטי שיחות חלק טו עמוד 194. דער חילוק הנ"ל צווישן די תולדות" פון אברהם (ישמעאל) און יצחק (עשו) איז בהתאם צו דעם חילוק אין זייער אופן העבודה: פון די חילוקים צווישן עבודת אברהם און עבודת יצחק איז: אברהם'ס עבודה איז בדרך מלמעלה למטה" (ממשיך און מגלה זיין אלקות למטה), און די עבודה פון יצחק איז ממטה למעלה" (צו מזכך זיין די וועלט און איר אויפהויבן" למעלה): ווי דער חילוק בפשטות צווישן זייערע עבודות: אברהם אבינו האָט זיך

עוסק געווען אין ברענגען הכרה וידיעה אין אלקות אויך צו די סאַמע נידע" ריקסטע בריות, ביז צו ערביים שהם משתחוים לאבק רגליהם", אז אויך זיי זאָלן מכיר זיין גדולתו ית'; און יצחק האָט זיך עוסק געווען אין חפירת בארות, אַראָפּצונעמען דעם עפר ואדמה אבנים ועצים וואָס פֿאַרדעקן אויף די מים חיים וואָס געפינען זיך בפנים האדמה, וואָס בפנימיות איז דאָס די עבודה פון אויסאידלען דעם נברא (מטה") פון זיין ערדישקייט און גראָב־ קייט, ביז ס'זאל אין אים דערהערט ווערן דער מקור וחיות אלקי. און אין יעדער פון די צוויי אופנים (מלמעלה למטה" און מטה למעלה") איז דא א מעלה שאין בזולתו: ביי המשכה מלמעלה למטה ווערט דער מטה" באווירקט און באלוינט פון דעם מעלה", אָבער ניט מצד שינוי גדרו פון דעם מטה" גופא. ובנדו"ד, בא אברהם'ען: דאָס וואָס די ערביים כו' האָבן אויסגערופן א-ל עולם" איז ניט געווען זייער אָן אויפטו, אז מצד זייער מהות האָבן זיי געהאלטן דערביי, נאר ויקריא אברהם האט זיי גע- מאַכט אויסרופן", דאָס איז פעולתו באופן אַז עס איז זיך מתייחס צו אברהם'ען. און דעריבער, אע"פ אַז אברהם האָט געפועלט אויף די ערביים אז יכירו גדולתו" - זיינען זיי דורכדעם ניט אויפגעהויבן" געוואָרן פון זייער נידעריקייט, מצד זייער מציאות זיינען זיי געבליבן מטה" און די זעלבע ערביים ווי פריער. עבודת יצחק אָבער, העלאה מטה למעלה, פועלט אז די שייכות פון מטה" (וועלט) צו אלקות (מעלה") זאָל זיין מצד דעם מטה" גופא ער אליין ווערט נשתנה און אויפגעהויבן און באַ- קומט אַ שייכות מיט אלקות: ע"ד ווי ביי חפירת בארות, וואָס די אַרבעט באַ- שטייט (ניט אין ברענגען (און אריינגיסן אין אַ בור) מים חיים פון אַן אַנדער אָרט, נאָר) אין גראָבן און אַנטפלעקן די מים חיים וואָס זיינען באַהאַלטן אין דער אדמה, און אין דעם באר גופא.

(40) ד"ה פדה בשלום תש"ג פרק ב. הנה חילוף שם יעקב בשם ישראל היינו שהעלי' שנתעלה יעקב לשם ישראל הוא ע"י כי שרית עם אלקים ועם אנשים ועי"ז הודה לו המלאך על הברכות כמ"ש רש"י (בראשית ל"ב, כ"ט) שהקב"ה נגלה עליך בבית א"ל ומחליף את שמך ושם מברכך ואני שם אהי' ואודה לך עליהם ובשעת בשורה זו הודה לו על הברכות שלא יאמר עוד אשר הברכות באו לו בעקבה ורמ' כ"א בשררה וגילוי פנים, אבל בגוף ועצם הענין צ"ל מפני מה מסרו נפשם רבקה ויעקב בשביל לקחת את הברכות של עשו הלא ברכות יעקב אמורים בסוף הפרשה שהם ברכת אברהם

ולמה מסרו נפשם לקחת ברכות עשו בשביל יעקב, ועשו כמה עניני רמאות ומרמה דרבקה לבשה את יעקב אותם הבגדים החמודות אשר אותם לקח עשו מנמרוד ועל חלקת צוארו של יעקב ועל ידיו לבשה עורות גדיי העזים ויעקב אמר ליצחק דזה מה שעשו הוא בכרך הוא מטעם אנכי מי שאנכי דכל זה הוא רמאות מה שליעקב איש תם הוי מס"נ ממש והכל הוא בשביל לקחת ברכות עשו, דלכאו' הוי דברים גשמי', ועוד יותר אשר בשביל לקבל ברכות אלו הנה יעקב מוסר נפשו ללבוש בגדי נמרוד שהמריד את העולם על הקב"ה כמ"ש רש"י ע"פ לפני ה' (בראשית י', י"ט) מתכוין להקניטו על פניו, ובגוף הענין צ"ל השייכות דבגדי נמרוד לברכות עשו, אך הענין הוא דהנה זה מה שיצחק רצה לברך את עשו הגם שידע שעשו אינו כדבעי מ"מ רצה לברכו הוא מפני שראה שיש בו ניצוצות קדושות מאד ורצה להמשיך עליו אור עליון שע"ז ילוקטו ממילא הניצוצות וכמו האבוקה כשמתקרבת אל הניצוץ נכלל ממילא הניצוץ באבוקה כך ע"י שיאיר עליו אור עליון יתעלו הניצוצות ממילא ויכללו בהאור העליון וז"ש ויתן לך האלקים מטל השמים שהוא מלא דנטיף מעתיקא הנק' טל של תחי' טל שעתיד להחיות בו את המתים והן ז' מלכין קדמאין דמיתו וע"י הטל נעשה תח"מ להיות שהטל הוא בחי' שלמע' מבחי' תהו ותקון ולכן הנה ע"י הטל מתבררים ומתעלים ממילא בחי' הניצוצות דתהו ורצה יצחק להמשיך זה על עשו בכדי שיתברר ויתעלה, אבל באמת טעה בזה כי הוא ראה את עשו מלמעלמ"ט מצד בחי' המקיף דלבונה זכה וחשיב שהוא טוב. ואפשר להתברר באופן כזה, אבל באמת א"א להיות הבירור באופן כזה שאם הי' ממשיך על עשו גילוי אור עליון הי' באחת משתי פנים, אם שהי' נבלע בתוכו או שהי' מתבטל ומתאבד ממציאותו לגמרי, דהנה ידוע שיש יניקת החיצונים גם מבחי' המקיף העליון וכמ"ש אם תגביה כנשר כו' והיינו מבחי' חיצוני' המקיף דשם כחשיכה כאורה ויכולים הכל לקבל, וזהו שאם הי' נמשך עליו מבחי' חיצוני' המקיף הי' נבלע בתוכו, ואם הי' נמשך מבחי' פנימי'. המקיף שא"א לסט"א לקבל משם ח"ו היתה מתבטלת מציאותו לגמרי דזהו ההפרש בין הקדושה ולהבדיל הקליפות וסט"א, דקדושה הו"ע אכילה וכמ"ש ואם האכל יאכל, אבל בקלי' וסט"א הו"ע בליעה והלעטה כמ"ש חיל בלע, ועשו אמר הלעיטני, דגילוי אור עליון הנמשך ח"ו לקליפו' וסט"א או שנבלע בתוכם או שפועל בהם הביטול ע"י שבירה כמ"ש ועברתי בארץ מצרים כו' דע"ז נשברה קליפת מצרים,

ולזאת א"א הי' שיהי' הבירור דעשו ע"י שיומשך עליו אור עליון כ"א הי' צ"ל המשכת האור דבחי' טל השמים ליעקב דוקא, דבסטרא דקדושה יוכל להתקבל גם בחי' אור עליון הנ"ל וע"י יעקב נעשה הבירור לאט לאט באופן שלא יתבטל ויתבררו הניצוצות שנפלו למטה מטה דזהו יעקב י' עקב דגם בעקביים ממש ביכולתו של יעקב לברר ולהעלות הניצוצות היותר נמוכות להיות שליעקב יש הכלים רחבים דתקון, וזהו שהברכות היו צריכות ליעקב דוקא, וטעם הדבר שבאו בדרכי ערמה ומרמה הוא לפי דנפילת האורות דתהו בשבירת הכלים דתהו היו ג"כ בדרך ערמה וכמ"ש והנחש הי' ערום שרמה את חוה ואדם, הרי תחלת לקיחת הניצוצות דקדושה הי' במרמה ולזאת צ"ל הבירור והלקיחה ממנו ג"כ במרמה, וזהו דרבקה ויעקב שהן אדם וחוה, דשופרי' דיעקב מעין שופרי' דאדם קדמאה ורבקה היתה בחי' חוה, עשו ג"כ מרמות ותחבולות בזה לקחת את הברכות מעשו וכידוע דמ"ש בחכמה אתברירו היינו בחי' ח"ס דמשם עיקר הכח על הבירור, וח"ס נק' ערמה, וכמ"ש אני הכמה שכנתי ערמה.

ברכות יז עמוד א. מְרַגְלָא בְּפֹמְיָה דְאַבְיָי: לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם עָרוּם בְּיַרְאָה.

41 ב"ב טז עמוד ב. דְבַר אַחַר: שְׁלֵא מְרַד עֲשׂו בְּיָמָיו. דְבַר אַחַר: שְׁעֵשָׂה יִשְׁמַעְאֵל תְּשׁוּבָה בְּיָמָיו. שְׁלֵא מְרַד עֲשׂו בְּיָמָיו – מְנַלְן? דְכַתִּיב: "וַיָּבֵא עֲשׂו מִן הַשָּׂדֶה, וְהוּא עֵינָף, וַתָּבֵא: אוֹתוֹ הַיּוֹם נִפְטָר אַבְרָהָם אָבִינוּ, וְעֵשָׂה יַעֲקֹב אָבִינוּ תִּבְשִׁיל שֶׁל עֲדָשִׁים לְנַחֵם אֶת יִצְחָק אָבִיו.

פרשתינו כה, ל. וַיֹּאמֶר עֲשׂו אֶל-יַעֲקֹב הֲלַעֲיִטְנִי נָא מִן-הָאָדָם הָאֵלֶּם הַזֶּה כִּי עֵנָף אֲנִי עַל-כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אֲדָוָם:

רש"י ד"ה מן האדם האדם. עֲדָשִׁים אֲדָמוֹת, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם מֵת אַבְרָהָם, שְׁלֵא יַרְאָה אֶת עֲשׂו בְּן בְּנוֹ יוֹצֵא לְמַרְבּוֹת רָעָה, וְאִין זֹו שְׂיִבָּה טוֹבָה שְׁהִבְטִיחוֹ הַקֶּב"ה; לְפִיכָּה קִצֵּר הַקֶּב"ה ה' שָׁנִים מִשְׁנוֹתָיו, שְׁיִצְחָק חֵי ק"פ שְׁנָה וְזֶה קַע"ה, וּבְשִׁיל יַעֲקֹב עֲדָשִׁים לְהַבְרֹת אֶת הָאָבֶל. וְלָמָּה עֲדָשִׁים? שְׁדוֹמוֹת גִּלְגָּל, שְׁהָאֲבֹלוֹת גִּלְגָּל הַחוּזוֹר בְּעוֹלָם (וְעוֹד מָה עֲדָשִׁים אִין לָהֶם פָּה, כִּף הָאָבֶל אִין לוֹ פָּה, שְׁאָסוּר לְדַבֵּר, וּלְפִיכָּה הַמְּנַהֵג לְהַבְרֹת הָאָבֶל בְּתַחֲלַת מְאָכְלוֹ בִּיצִים, שְׁהֵם עֲגָלִים וְאִין לָהֶם פָּה, כִּף אָבֶל אִין לוֹ פָּה, כִּדְאָמְרִינוּ בְּמוֹעֵד קָטָן (מוֹעֵד קָטָן כּא): אָבֶל כָּל שְׁלֵשָׁה יָמִים הָרָאוּשׁוֹנִים אִינוּ מְשִׁיב שְׁלוֹם לְכָל אָדָם וְכ"ש שְׁאִינוּ שׁוֹאֵל בְּתַחֲלָה, מַג' וְעַד ז' מְשִׁיב וְאִינוּ שׁוֹאֵל וְכו'; בְּרִש"י יִשְׁן):

שם פסוק כז. וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיִּהְיוּ עֹשֵׂי אֵישׁ יָדָע צַיִד אִישׁ שֶׁגָּה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יָשָׁב אֲהָלָיִם:

רש"י ד"ה ויגדלו ... ויהי עשו. כל זמן שהיו קטנים, לא היו נפרים במעשיהם, ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם; פִּינּוֹן שָׁנְעֵשׂוּ בְּנֵי שְׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה, זֶה פֶּרֶשׁ לְבַתִּי מִדְּרָשׁוֹת וְזֶה פֶּרֶשׁ לְעָנִי:

לקוטי שיחות חלק ה עמוד 369. אויף ויגדלו הנערים איז רש"י מפרש: כיון שנעשו בני י"ג שנה, זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לע"א". פרעגט מען אויף דעם: רש"י אליין איז מפרש אז דער אויבערשטער האָט אַראָפּגענומען פינף יאָר פון אברהם'ן (וואָס ער האָט געדארפט לבן 180 יאָר און האָט געלעבט בלויז 175 יאָר) בכדי ער זאל ניט זען את עשו בן בנו יוצא לתרבות רעה". ולפי הנ"ל, אז עשו פירש לע"א בשעת ער איז אַלט געווען 13 יאָר קומט דאָך אויס, אז אברהם האָט צוויי יאָר געזען ווי עשו איז יוצא לתרבות רעה (ווייל ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם". איז בשעת יעקב ועשו זיינען אַלט געווען 13 יאָר, איז יצחק אַלט געווען 73. ובמילא, איז אברהם דאָן אַלט געווען 173 יאָר (וואָרום ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו") און געלעבט האט ער 175 יאָר) ? דער דעת זקנים מבעלי התוספות ענטפערט אויף דעם שנתים מרד בי מטמוניות". אז די צוויי יאָר וואָס אברהם האָט נאָך געלעבט, האָט עשו געזינדיקט באַהאַלטענערהייט. דער תירוץ איז אָבער ניט מובן: אויב עס האָט געקענט זיין אז ער זאָל זינדיקן צוויי יאָר במטמוניות, האָט דאָך געקענט זיין אז ער זאָל זינדיקן נאָך פינף יאר במטמוניות, און מען זאל ניט דאַרפן אַראָפּנעמען פון אברהם'ן פינף יאָר ? לפי הנ"ל אָבער, אז יצחק איז געווען אַ משך זמן (צוויי יאָר) אין גן עדן, פֿאַרענטפערט מען די רש"י, אז בשעת עשו איז ארויס לתרבות רעה, איז עס שוין געווען נאָך אַבענטפערט אויף דעם שנתים מרד בי מטמוניות". אז די צוויי יאָר וואָס אברהם'ס פטירה. וואָרום די צייט וואָס יצחק איז געווען אין ג"ע, רעכנט זיך ניט אריין אין יצחק'ס יאָרן (ווייל ג"ע איז למעלה מהזמן שנשתנו מעשי בראשית). ובמילא, בשעת אבי רהם איז אַלט געווען 162 יאָר, איז כאַטש אז ס'איז דורך 62 יאָר זינט יצחק איז געבאָרן געוואָרן, איז יצחק אַלט געווען בלויז 60 יאָר. ובשעת ויגדלו הנערים", ווען יעקב ועשו זיינען אַלט געווען 13 יאָר, און יצחק איז דאָן אַלט געווען 73 יאָר, איז אברהם שוין דאָן אַלט געווען 175 יאָר.

42) תורה אור פרשתינו כ עמוד ג. וכן בעשו היו ניצוצות כמו ר"מ ואונקלוס ושמעי' ועובדיה ומהם הי' ציד בפיו והי' רוצה יצחק להוציא ממנו בעצמו שלא ע"י יעקב כי הרי גם עכשיו חיל בלע ויקיאנו רק שהוא ע"י יעקב שהוא בחי' ז"א שכל האורות שלמעלה נכללים בו והוא מתלבש ביצי' ביומין דחול בחי' עבדו זקן ביתו להעלות משם ולברר כנ"ל. אך יצחק רצה שיהי' זה שלא ע"י ז"א רק שיהי' התגלות האורות העליונים בעשו עצמו והוא ענין תוס' ורובי האור כי הרי לברר הטוב מן הרע צריך להאיר שם אור רב כדי שיע"ז יקלוט וילקט כל הניצוצו' הנשפעים שמה. וזהו ויתן לך האלקים מטל השמים הוא טלא דעתיקא דנטיף לז"א בחי' שמים. ומשמני הארץ שמן הוא חכמה ואבא יסד ברתא הנקרא ארץ ורצה להמשיך בחי' הטל והשמן דלעילא שעי"ז יהי' העלאת הניצוצים כמו שאנו רואים עד"מ כשהשמש זורח על הארץ כחום היום שואב לחלוחית הארץ ואד יעלה מן הארץ וכן בנר לפני האבוקה הגדולה שואבת אור הנרות כך ע"י הארה עליונה הבאה בתוס' ורובי מלמעלה שואב ולוקט כל הניצוצין שנפלו למטה.

מאמרי אדה"ז תקס"ה עמוד יז. הנה בזאת הי' כוונת יצחק אע"ה שרצה לברך את עשו בנו הגדול שעי"ז יברר ממנו הניצוצין דקדושה שנפלו בו המה הגרים שנתגיריו ממנו אח"כ עובדי' ואנקלוס הגר כו' ורצה יצחק לברר כל הניצוצין האלו ממנו שלא ע"י יעקב אחיו.

43) פרשתינו כז, לה. וַיֹּאמֶר בָּא אֶחָיִךְ בְּמִקְוֵה וַיִּקַּח בְּרַכְתָּהּ:

ויצא כט, יב. וַיִּגְדַּע יַעֲקֹב לְרִחֵל בְּנֵי אֶחָי אֲבִיהָ הוּא וְגַי בֶּן־רַבְקָה הוּא וַתִּרְצֶן וַתִּגְדַּע לְאֶבְיָה:

רש"י ד"ה כי אחי אביה הוא. קרוב לאביה, פִּמּוֹ אֲנָשִׁים אַחִים אֲנָחְנוּ. וּמְדַרְשׁוּ, אִם לְרַמְאוֹת הוּא בָּא, גַּם אֲנִי אֶחָיו בְּרַמְאוֹת, וְאִם אֶדָּם פֶּשֶׁר הוּא, גַּם אֲנִי בֶן רַבְקָה אַחֲתוֹ הַכְּשָׁרָה:

44) יבמות קט עמוד ב. דַּתְנָיָא, רַבִּי יוֹסִי אָמַר: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ תוֹרָה — אֵין לוֹ תוֹרָה. פֶּשִׁיטָא! אָלָא: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ אָלָא תוֹרָה — אֵין לוֹ אָלָא תוֹרָה. הָא נִמְי פֶּשִׁיטָא! אָלָא דַּאֲפִילוֹ תוֹרָה אֵין לוֹ. מַאי טַעֲמָא? אָמַר רַב פֶּפְא, אָמַר קָרָא: "וְלַמְדַתְּם וַעֲשִׂיתֶם" — כָּל שֶׁיִּשְׁנֹו בַּעֲשִׂיָה יִשְׁנֹו בְּלַמְיָדָה, כָּל שֶׁאֵינוֹ בַּעֲשִׂיָה אֵינוֹ בְּלַמְיָדָה.

45) לקוטי שיחות חלק טו עמוד 198. די הוראה פון דעם אלעם צו אונז, איז בפשטות: אויב עשו הרשע, וואָס

איז פריער עשו און דערנאך יעקב וויבאלד אז די גאנצע מציאות פון עשו'ן איז צוליב יעקב'ן (כנ"ל), קומט דאך יעקב פאר עשו.

46 תניא פרק כז. וְשָׁנֵי מִיָּנִי נִחַת רִוּחַ לְפָנָיו יְתִבְרַךְ לְמַעְלָה: אָחָד – מִבֵּיטוּל הַסְטֵרָא אַחְרָא לְגַמְרִי, וְאִתְהַפְּקָא מְמָרִירו לְמַתְקָא וּמְחֻשׁוּכָא לְנִהוּרָא, עַל יְדֵי הַצְדִּיקִים. וְהַשְּׁנִית – כִּד אִתְפְּקִיא הַסְטֵרָא אַחְרָא בְּעוּדָה בְּתַקְפָּה וּגְבוּרָתָהּ וּמִגְבִּיָּה עֲצָמָה כְּפִשָׁר, וּמִשָּׁם מוֹרִינָה ה' בְּאַתְעָרוּתָא דְלַתְמָא עַל יְדֵי הַבִּינוּיָם.

49 שבת פז עמוד ב. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: מָאִי דְכָתִיב: "כִּי אִתָּה אָבִינוּ כִּי אֲבָרְהָם לֹא יִדְעֵנוּ וַיִּשְׁרָאֵל לֹא יִפְיָרְנוּ אִתָּה ה' אָבִינוּ גּוֹאֲלָנוּ מֵעוֹלָם שְׁמָךְ" — לְעֵתִיד לְבָא יֵאמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם: בְּנִיָּה חֲטָאוּ לִי. אָמַר לְפָנָיו: רַבּוֹנוּ שָׁל עוֹלָם, יִמְחוּ עַל קְדוּשַׁת שְׁמָךְ. אָמַר: אֵימַר לִי לִיִּעֲקֹב דְהִנֵּה לִי הָאֵל אֲדָרְבֵי רַחֲמֵי עֲלֵייהוּ. אָמַר לִי: בְּנִיָּה חֲטָאוּ. אָמַר לְפָנָיו: רַבּוֹנוּ שָׁל עוֹלָם, יִמְחוּ עַל קְדוּשַׁת שְׁמָךְ. אָמַר לֹא בְּסַבִּי טַעֲמָא וְלֹא בְּדַרְדְּרֵי עֲצָה. אָמַר לוֹ לִיִּצְחָק: בְּנִיָּה חֲטָאוּ לִי. אָמַר לְפָנָיו: רַבּוֹנוּ שָׁל עוֹלָם, בְּנִי וְלֹא בְּנִיָּה?! בְּשַׁעַת שֶׁהִקְדִּימוּ לְפָנֶיךָ "נַעֲשֶׂה" לְ"נִשְׁמָע" קְרֵאתָ לָהֶם "בְּנֵי בְכוֹרֵי", עֲכָשִׁי בְּנֵי וְלֹא בְּנִיָּה?! וְעוֹד, כַּמָּה חֲטָאוּ? כַּמָּה שְׁנוּתֵי שָׁל אָדָם — שְׁבַעִים שָׁנָה. דַּל עֲשָׂרִין דְלֹא עָנְשָׁתָּ עֲלֵיהוּ — פְּשֻׁוּ לְהוּ חֲמֻשִׁין. דַּל עֲשָׂרִין וְחֲמֻשָּׁה דְלִילְנָתָא — פְּשֻׁוּ לְהוּ עֲשָׂרִין וְחֲמֻשָּׁה. דַּל תְּרַתֵּי סְרִי וּפְלִגָּא דְצִלוּנֵי וּמִיכַל וּדְבֵית הַפֶּסַח — פְּשֻׁוּ לְהוּ תְּרַתֵּי סְרִי וּפְלִגָּא, אִם אִתָּה סוּבַל אֵת כּוֹלָם — מוּטָב, וְאִם לֹא — פְּלִגָּא עֲלֵי וּפְלִגָּא עֲלֵיךָ. וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר כּוֹלָם עֲלֵי — הָא קְרִיבִית נִפְשֵׁי קַמָּךְ. פּוֹתְחִין וְאוֹמְרִין: "כִּי אִתָּה אָבִינוּ". אָמַר לָהֶם יִצְחָק: עַד שְׂאֲתֶם מְקַלְסִין לִי, קַלְסוּ לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמִחֲנֵי לְהוּ יִצְחָק לְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעִינָיָה. מִיָּד נוֹשְׂאִים עֵינֵיהֶם לְמָרוֹם וְאוֹמְרִים: "אִתָּה ה' אָבִינוּ גּוֹאֲלָנוּ מֵעוֹלָם שְׁמָךְ".

תורה אור יז עמוד ג. ולע"ל כתיב כי אתה אבינו שעיקר הצחוק והשמחה יהיה מבחי' יצחק שהוא ממטה למעלה אשר בחי' זו אין קץ ותכלית כו'.

שם כא עמוד ג. כי הנה אבי קאי על יצחק וכמ"ש כי אתה אבינו שלע"ל יאמרו על יצחק כי אתה אבינו כו'. והנה יצחק הוא מלשון צחוק ותענוג וכמ"ש צחק עשה לי כו' כל השמע יצחק לי והוא לשון עתיד שיתגלה בחי' התענוג העליון שלמעלה והוא ע"י בחי' הבריור'.

איז געווען פאר מתן תורה, האָט אויף זיך דעם תואר ישראל" דערפאר וואָס ער איז יצחק'ס אַ זון (ניט קוקנדיק וואָס ער איז געווען אַ מומר); און אויב יצחק האָט זיך משתדל געווען אויך בא אים צו דער- גראָבן זיך און מגלה זיין די באַהאַלטענע פּנימיות עשו'ס על אחת כמה וכמה ביי אידן נאָך מ"ת, וואָס דער כח וחיות פון יעדן אידן, ניט קוקנדיק אין וואָס פֿאַר אַ מעמד ומצב ער זאל זיך געפינען - איז אנכי הוי"; ובפרט אז אויך די אידן וואָס זיינען ניט כדבעי זיינען זיי אויך אין זייער חיזונית'דיקן ציור ומהות באין ערוך העכער פון בחי' עשו (אין צוגאָב צו דעם, וואָס אין אונזערע צייטן, זיינען זיי רובם ככולם אין סוג פון תינוק שנשבה") - איז דאָך אוודאי און אוודאי אז מען דאַרף זיך אָפּגעבן צו מקרב זיין אַלע אידן, אויך די וואָס זיינען גאָר ווייט פון אידישקייט, צו גראָבן, דערגראָבן" זיך און מגלה זיין די מים חיים" וואָס איז דא ביי יעדן אידן.

לקמן עמוד 341. אַ נתינת כח נוספת צו דורכי פירן כל האמור לעיל, האט מען פון פרשת ואלה תולדות יצחק - וואָס מען האָט אָנגעהויבן צו ליינען דעם שבת אין דעם זמן פון רעוא דרעוין: בשעת מען זאָגט אַ אידן אז עס דאַרף זיין דער ויעקב הלך לדרכו", ער דאַרף ארויסגיין אין וועלט, און אין אזא וועלט וואס דארטן איז דא (ניט נאָר יעקב נאָר אויך) עשו וואָס איז יודע ציד" און איש שדה, און אדרבה: ס'איז גאָר אקדמ' טעניתי', ובפרט נאָך ווי זי איז בזמן הגלות, גלות אדום [עשו הוא אדום"], און אין דעם גופא - אין זמן פון סיום הגלות, חושך כפול ומכופל, קען מען דאָך מורא האָבן - איז מען מכריז ומודיע ואלה תולדות יצחק" וואָס פירושו איז (ווי רש"י זאָגט) יעקב ועשו האמורים בפרשה" (וואָס פון די יינה של תורה" וואָס אין דער פרש"י איז): דאָס וואָס ס'איז פֿאַראַן די מציאות פון (יעקב ו)עשו" איז זיין גאנצע מציאות דאָס וואָס ער איז תולדות יצחק": אזוי ווי עס דאַרף זיך דורכפירן ענינו של יצחק, צחוק עשה לי אלקים, שמחה ותענוג, וואָס די שמחה ותענוג שלמעלה (וואָס דער תענוג איז דער תענוג פון די צדיקים - כולל שרה און יצחק) איז דוקא אין דער עבודה פון אתכפיא ואתהפכא חשוכא לנהורא" וואָס בכדי אז דאָס זאל זיך דורכפירן בפועל, דאַרף מען האָבן אז יעקב [וואָס ער (און נאָר ער) איז זרעו של יצחק] זאל זיין אין אזא אופן אז ידו אוחות בעקב עשו" צוליב דעם איז דא עשו, און דאָס איז זיין גאנצע מציאות. וואָס דאָס איז אויך וואָס רש"י איז מדייק יעקב ועשו", פריער יעקב און דערנאָך עשו - אע"פּ אז דער סדר ווי זיי זיינען אמורים בפרשה"

שלמטה בבחי' אתכפיא ואתהפכא מחשוכא לנהורא ע"י
העלאות והמשכות כנ"ל.

בירור אויך אין די „פסולת“ וואָס שרה האָט מפריד געווען („גרש גו“).

די הסברה אין דעם: דער בירור אין „גוים“ וואָס האָט זיך אויפגעטאָן דורך שרה, איז נאָר אין קליפת נוגה וואָס איז מעורב פון טוב און רע, וואָס דער אופן הבירור איז דורך מפריד זיין די פסולת ורע און מעלה זיין דעם טוב וואָס איז געווען מעורב דאָרטן; און היות אַז די „פסולת“ האָט ניט קיין טוב (גלוי)⁴³, דאָרף מען עס דעריבער דוחה זיין („גרש גו“).

אַבער דער בירור פון ישמעאל און הגר איז ניט דורך מעלה זיין דעם טוב המעורב וואָס אין זיי — ווייל ביי זיי איז ניטאָ קיין טוב (גלוי)⁴³ — נאָר ס'איז אַ בירור בדרך הוספה, ע"ד זדונות נעשות לו כזכיות⁴⁴.

ו. און דאָס איז דער ביאור אין די דריי דיוקים דלעיל (סעיף ד):

(א) דער לשון „ויוסף אברהם גו“ — ווייל דער ענין פון מהפך זיין לטוב „פסולת“ (ג' קליפות הטמאות) איז אַן ענין פון הוספה⁴⁵, ווי דער צ"צ⁴⁶

(43) דאָף שגם בגק"ט יש ניצוץ קדושה המקיים אותן (המשך תער"ב ח"ב פרק שעד. ועוד) — הרי הניצוץ „נתרחק ונחשך כ"כ עד שהוא כמו רע“ [המשך תער"ב שם. סה"מ עת"ר ר"ע קג. ובד"ה ויגדלו הנערים תרס"ה: ע"ד חתיכה נעשה נבילה. וראה בפרטיות ב„ליקוט פירושים“ לתניא פ"א ע' מח"מט].

(44) יומא פו, ב.

(45) גם הבירור דק"נ (המון גוים) הוא ענין של הוספה — שלכן הענין ד„אב המון גוים“ קשור עם הוספת ה' לשם אכרם. (ראה במקומות שנשמנו

*) וראה ד"ה רבי בנאה (דלעיל הערה 42) דזה ששרה מפרדת הסיגים כו' הוא להיותה גדולה מאברהם בנבואה כו', עיי"ש. ולהעיר ממדולל (ב"ר פנ"ג, ח) דשרה הוסיפה על המאורות, ובאוה"ת (בראשית לט, סע"ב ואילך) — שזהו מצד הענין דאתהפכא חשוכא לנהורא, יעו"ש.

טייטשט דעם פסוק⁴⁷ „יוסף ה' לי בן אחר“, אַז דער ענין פון „יוסף“ — הוספה — איז דאָס וואָס מ'מאַכט אַז פון אַז „אחר“ זאָל ווערן אַ „בן“.

און די „הוספה“ איז בשתיים: (א) אין וועלט — ס'איז אַ הוספה וחיידוש אין דער בריאה, ווייל מצד הבריאה קענען זדונות ניט נתהפך ווערן לזכיות; (ב) אין אברהם — „ויוסף אברהם גו“ — ווייל דער ענין פון אתהפכא פון ג' קליפות הטמאות קען זיך אויפטאָן נאָר בכח העצמות, וואָס מצד עצמותו ית' איז (בלשון המדרש⁴⁸) „איני יודע באיזה מהם חפץ אם במעשה אלו (מעשיהן של רשעים)⁴⁹ כו“, און דערפאַר וואָס די

לעיל הערה 38) — אבל מ"מ, אמיתית ענין הוספה הוא בבירור גק"ט „שאינן בהן טוב כלל“ (תניא ספ"א), והבירור שלהן הוא רק בכח העצמות, כדלקמן בפנים.

(46) אוה"ת עה"פ.

(47) יוצא ל, כד.

(48) ב"ר ספ"ב. וראה לקו"ת צו ז, ד. ובארוכה — לקו"ש ח"ז ע' 23 ואילך.

(49) ראה תורת הבעש"ט (צפע"נ וכן פורת יוסף וכו') — הועתק בס' הבעש"ט פ' בראשית סמ"א ואילך) על מדרש הנ"ל, שהוא מצד מעלת יתרון האור שניכר מצד החושך דוקא, עיי"ש.

ועפ"ז מובן הקס"ד שיהי' חפץ במעשיהם של רשעים — דלכאורה: בשלמא זה ד"מה איכפת לי להקב"ה כו" — מובן, כי לפניו כחשיכה כאורה. אבל למה יהי' חפץ במעשיהם של רשעים? — אלא שהוא מצד העילוי וההוספה דעבודת התשובה על מעשיהם של צדיקים, שע"י גם הזדונות נעשות כזכיות. (ראה עדי"ו אוה"ת עקב ע' תקה).

ולהעיר ג"כ מקס"ד של אברהם ד„בנך את יחידיך

*) ומ"מ חפץ במעשיהם של צדיקים דוקא — כי תכלית הכוונה להיות דירה בתחתונים הוא ע"י עבודת הצדיקים דוקא (שלכן במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים דוקא) — לקו"ת שה"ש ד"ה מי יתנך אוה"ת שם. אוה"ת עקב שם. אוה"ת לנ"ך ע' קכו. המשך תרס"ו ע' תקלג.